

**ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ МЕНЕДЖМЕНТУ
ТА ПІДПРИЄМНИЦТВА
КАФЕДРА ДОКУМЕНТОЗНАВСТВА ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ**

КВАЛІФІКАЦІЙНА БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА

на тему: **«ОЦИФРУВАННЯ АРХІВНИХ ДОКУМЕНТІВ ЯК ПОТРЕБА
ЧАСУ ТА ЗАПИТИ КОРИСТУВАЧІВ»**

на здобуття освітнього ступеня бакалавра
зі спеціальності 029 Інформаційна, бібліотечна та архівна справа
освітньо-професійної програми Інформаційна аналітика та зв'язки з
громадськістю

*Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень.
Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на
відповідне джерело*

Анна ШЕВЧУК

Виконав: Анна ШЕВЧУК
здобувач вищої освіти
гр. АЗД-41

Керівник: Леся КОВАЛЬСЬКА
доктор історичних наук,
професор

Рецензент: Ірина П'ЯТНИЦЬКОВА
кандидат історичних наук,
доцент

Київ 2025

**ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ
Навчально-науковий інститут менеджменту та підприємництва**

Кафедра документознавства та інформаційної діяльності

Ступінь вищої освіти бакалавр

Спеціальність 029 Інформаційна, бібліотечна та архівна справа

Освітньо-професійна програма Інформаційна аналітика та зв'язки з громадськістю

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри документознавства
та інформаційної діяльності

_____ Тетяна СИДОРЕНКО
« ____ » _____ 2025 р.

**ЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ**

Шевчук Анни Віталіївни

1. Тема кваліфікаційної роботи: Оцифрування архівних документів як потреба часу та запити користувачів, керівник кваліфікаційної роботи проф., д.і.н. Ковальська Леся Андріївна, затверджені наказом Державного університету інформаційно-комунікаційних технологій від «24» лютого 2025 р. № 56.

2. Строк подання кваліфікаційної роботи «16» травня 2025 р.

3. Вихідні дані до кваліфікаційної роботи

Мета дослідження полягає у розкритті особливостей процесу оцифрування документів як тренду в архівній справі, аналізі значення у задоволенні інформаційних потреб користувачів в Україні.

Об'єктом дослідження є процес оцифрування архівних документів у сучасній архівній системі.

Предметом дослідження є теоретичні засади, технологічні особливості та користувацькі аспекти оцифрування архівних документів як інструменту забезпечення доступу до інформаційних ресурсів.

4. Перелік питань, які потрібно розробити:

- 1 Наукові засади оцифрування архівних документів
- 2 Прикладні аспекти цифровізації архівів в Україні
- 3 Перспективи розвитку цифрових архівів

5. Перелік ілюстративного матеріалу: презентація, 18 рисунків.

6. Дата видачі завдання «26» вересня 2024 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітки
1	Визначення тематики, вибір наукового керівника, уточнення теми	18.09.2024	
2	Розроблення та складання плану кваліфікаційної бакалаврської роботи	26.09.2024	
3	Підготовка 1 розділу	07.01.2025	
4	Підготовка 2 розділу	22.04.2025	
5	Підготовка 3 розділу	01.05.2025	
6	Висновки	09.05.2025	
7	Підготовка остаточного варіанта роботи	12.05.2025	
8	Написання відгуку науковим керівником	14.05.2025	
9	Оформлення й представлення роботи на кафедру та перевірка на плагіат	16.05.2025	
10	Підготовка доповіді, презентації та ілюстративного матеріалу, рецензія	20.05.2025	
11	Попередній захист роботи	27.05.2025	
12	Основний захист кваліфікаційної бакалаврської роботи	26.06.2025	

Здобувач вищої освіти

Анна ШЕВЧУК

Керівник
кваліфікаційної роботи

Леся КОВАЛЬСЬКА

РЕФЕРАТ

Текстова частина кваліфікаційної роботи на здобуття освітнього ступеня бакалавра: 62 стор., 18 рис., 66 джерел.

Мета дослідження полягає у розкритті особливостей процесу оцифрування документів як тренду в архівній справі, аналізі значення у задоволенні інформаційних потреб користувачів в Україні.

Об'єктом дослідження є процес оцифрування архівних документів у сучасній архівній системі.

Предметом дослідження є теоретичні засади, технологічні особливості та користувацькі аспекти оцифрування архівних документів як інструменту забезпечення доступу до інформаційних ресурсів.

Короткий зміст роботи: розкрито сутність, поняття та значення процесу оцифрування архівних документів у контексті розвитку інформаційного суспільства; досліджено історичні передумови та сучасний стан впровадження цифрових технологій у сфері архівної справи; проаналізовано нормативно-правову базу процесу оцифрування архівних документів; визначено технічні та організаційні аспекти здійснення процесу оцифрування в архівних установах; розкрито особливості державно-приватного партнерства у процесі цифрової трансформації архівної сфери; наведено успішні проєкти цифровізації архівних документів; розглянуто потреби та очікування користувачів щодо доступу до цифрових архівних ресурсів; визначено напрями взаємодії користувача з цифровими архівами; продемонстровано вплив оцифрування на доступність, збереження й популяризацію архівної інформації серед широкого кола користувачів.

Ключові слова: оцифрування документів, архівна установа, цифровий фонд користування, інформаційне суспільство.

ЗМІСТ

ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1 НАУКОВІ ЗАСАДИ ОЦИФРУВАННЯ АРХІВНИХ ДОКУМЕНТІВ	11
1.1. Сутність та основні поняття оцифрування архівних документів.....	11
1.2. Етапи впровадження оцифрування в архівній сфері України	14
1.3. Нормативно-правове регулювання оцифрування архівних документів	17
РОЗДІЛ 2 ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ ЦИФРОВІЗАЦІЇ АРХІВІВ В УКРАЇНІ	21
2.1. Стан і проблеми цифровізації в українських архівах.....	21
2.2. Партнерство державних установ та недержавних організацій у процесі оцифрування	25
2.3. Приклади успішних проєктів цифровізації	29
РОЗДІЛ 3 ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЦИФРОВИХ АРХІВІВ	32
3.1. Аналіз потреб і очікувань користувачів архівних ресурсів	32
3.2. Взаємодія користувача з цифровими архівами	35
3.3. Вплив оцифрування на доступність та популяризацію архівної інформації	39
ВИСНОВКИ.....	43
ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ.....	46
ДОДАТКИ.....	53

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. У сучасному інформаційному суспільстві стрімко зростає попит на швидкий, зручний та віддалений доступ до документальної спадщини українського народу. Архіви, як головні хранителі історичної пам'яті, постають перед викликами цифрової трансформації архівної системи. Оцифрування архівних документів перетворюється не лише на технологічний тренд, а й на стратегічну потребу, що забезпечує збереження, доступність і популяризацію культурної спадщини.

Актуальність проблеми цифровізації зумовлена глобальними змінами у світовому інформаційному просторі, що спричинило зростання потреби користувачів в онлайн-доступі до архівних матеріалів, особливо в умовах географічної віддаленості, воєнного стану, обмежень мобільності або пандемій. Події воєнної агресії РФ проти України загрожують фізичному збереженню документів, умови зберігання в окупації пов'язані з природним старінням паперових носіїв, пожежами, протиправними діями тощо.

Необхідність модернізації вітчизняної архівної сфери відповідно до європейських і міжнародних стандартів ставить завдання швидкої реалізації державної політики цифровізації економічних і суспільних відносин. Широке впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у суспільне життя вимагає переосмислення ролі сучасного архіву як інституції національної пам'яті. Зокрема, набуває актуальності запит на відкритість і прозорість доступу до публічної інформації з боку дослідників, журналістів, громадських активістів, науковців. Дослідження різних аспектів оцифрування архівних документів, його організаційних, технологічних та користувацьких аспектів є своєчасним і має практичне значення як для фахівців архівної справи, так і для широкого кола користувачів, зацікавлених у цифровому доступі до історичних джерел.

На сучасному етапі розвитку архівної справи одним із пріоритетних напрямів діяльності архівних установ України є системна інформатизація, що має на меті забезпечення належного збереження документального фонду та організацію ефективного доступу до нього. Трансформація до інформаційного суспільства зумовило суттєве оновлення підходів до функціонування архівів, зокрема трансформацію окремих напрямів науково-практичної діяльності, поглиблення теоретичних засад архівознавства та гармонізацію наукових і прикладних аспектів інформаційної роботи. Особливої актуальності набуває створення інституційної документально-інформаційної інфраструктури, орієнтованої на підтримку державотворчих процесів, а також соціальної, наукової, освітньої та культурної сфер. У цьому контексті архіви постають не лише як хранителі історичної пам'яті, а й як активні суб'єкти інформаційного простору.

Державна інформаційна політика зумовлює формування нормативних і технологічних передумов для повноцінного функціонування національних інформаційних ресурсів. Відкритість доступу до архівної інформації, зумовлена відмовою від ідеологічної зашореності і сприяє динамічному розвитку електронних архівних ресурсів у вигляді електронного фонду користування, інтеграції національної документальної спадщини у світовий інформаційний простір та прискоренню циркуляції даних. Ці процеси викликали появу нової організаційної форми – електронного архіву, що, у свою чергу, потребує вдосконалення нормативного регулювання та переосмислення концептуальних підходів до інформатизації архівної галузі.

Стан наукової розробки теми. Оцифрування архівних документів набуває актуальності у контексті цифрової трансформації суспільства. У вітчизняному та зарубіжному архівознавстві формується науковий дискурс щодо ролі цифровізації як інструменту збереження культурної спадщини, підвищення доступності архівної інформації та вдосконалення сервісного обслуговування користувачів. Заслужовують уваги наукові праці вітчизняних архівознавців, таких як Г. Боряк, Л. Ковальська, Л. Левченко, М. Палієнко,

Л. Попова, Л. Приходько, А Хромов та багато інших. Серед закордонних дослідників питань інформаційної діяльності можна відзначити роботи Е. Баллера, Г. Бостона, Дж. Гантса, М. Кастельса, М. Макклюена, Д. Рейнзеля, Ф. Уебстера та багатьох інших. Наведені дослідники акцентують увагу на впливі цифрових технологій на зміну моделі взаємодії між архівом і споживачем інформації, розробляють концепції цифрових платформ і методики пріоритетного оцифрування фондів.

Джерельна база дослідження характеризується комплексністю та включає як нормативно-правові акти, так і наукову, методичну та аналітичну літературу. Використано нормативні документи, що регулюють питання інформатизації, цифрової трансформації та доступу до публічної інформації. Вагоме місце належить державним програмам розвитку архівної справи, концепціям цифрового розвитку та стратегіям електронного урядування. Теоретичну основу склали праці українських і зарубіжних науковців у галузі архівознавства, документознавства, інформаційної та бібліотечної справи. Для аналізу практичного досвіду залучено матеріали з офіційних сайтів архівних установ, зокрема цифрових платформ, звітів, онлайн-каталогів та електронних колекцій. Додатково використано аналітичні огляди, офіційні звіти, статистичні дані, матеріали наукових конференцій та професійних видань, що відображають сучасний стан і тенденції оцифрування архівів в Україні та світі. Також враховано думки користувачів та фахівців, зафіксовані в інтерв'ю, соціологічних опитуваннях і фахових дискусіях у професійному середовищі.

Мета дослідження полягає у розкритті особливостей процесу оцифрування документів як тренду в архівній справі, аналізі значення у задоволенні інформаційних потреб користувачів в Україні.

Реалізація мети передбачає вирішення поставлених **завдань**:

- розкрити сутність, поняття та значення процесу оцифрування архівних документів у контексті розвитку інформаційного суспільства;
- вивчити історичних передумови та сучасного стану впровадження цифрових технологій у сфері архівної справи;

- проаналізувати нормативно-правову базу процесу оцифрування архівних документів;
- визначити технічні та організаційні аспекти здійснення процесу оцифрування в архівних установах;
- розкрити особливості державно-приватного партнерства у процесі цифрової трансформації архівної сфери;
- навести успішно реалізовані проєкти цифровізації документів в архівній сфері;
- розглянути потреби та очікування користувачів щодо доступу до цифрових архівних ресурсів;
- визначити напрями взаємодії користувача з цифровими архівами;
- продемонструвати вплив оцифрування на доступність, збереження й популяризацію архівної інформації серед широкого кола користувачів.

Об'єктом дослідження є процес оцифрування архівних документів у сучасній архівній системі.

Предметом дослідження є теоретичні засади, технологічні особливості та користувацькі аспекти оцифрування архівних документів як інструменту забезпечення доступу до інформаційних ресурсів.

Наукова новизна дослідження полягає в комплексному аналізі процесу оцифрування архівних документів з урахуванням актуальних запитів користувачів та сучасних викликів цифровізації. Дослідження поєднує теоретичні засади та практичні підходи до цифрової трансформації архівної справи, що сприяє розширенню наукового дискурсу в галузі архівознавства, документознавства та інформаційної діяльності. У рамках представленої розвідки узагальнено та проаналізовано практичний досвід впровадження оцифрування архівних фондів, конкретизовано інформаційні потреби сучасних користувачів цифрових архівних ресурсів, що дозволяє краще орієнтувати стратегії архівних установ на запити цільової аудиторії, запропоновано рекомендації щодо покращення організації процесу оцифрування з урахуванням технічних, організаційних та соціальних

чинників, розкрито взаємозв'язок між рівнем цифрової доступності архівної інформації та підвищенням інтересу до історико-культурної спадщини серед широкого загалу.

Практичне значення дослідження полягає в тому, що його результати можуть бути використані для вдосконалення процесів оцифрування архівних документів у діяльності державних і місцевих архівних установ, бібліотек, музеїв та інших інформаційних центрів. Узагальнені теоретичні підходи, технологічні рішення та аналіз запитів користувачів можуть слугувати методичною основою для формування стратегії цифрової трансформації архівів, взірцем впровадження користувацько-орієнтованих цифрових сервісів, допомогою у розробці рекомендацій щодо оптимізації технічних і організаційних процесів оцифрування, локальних політик цифрового збереження та підвищення доступності архівної інформації для широкого кола користувачів в освітньому, науковому, журналістському та громадському середовищі, науковим джерелом подальших наукових досліджень, навчальних курсів, тренінгів для архівістів, бібліотекарів та інформаційних менеджерів. Крім того, результати дослідження можуть бути використані під час розробки.

Структура кваліфікаційної бакалаврської роботи зумовлена метою і завданнями та містить вступ, три розділи, підрозділи, висновки, список використаних посилань. Список джерел та літератури становить 66 найменувань. Кваліфікаційну бакалаврську роботу підготовлено на 62 сторінці друкованого тексту.

РОЗДІЛ 1

НАУКОВІ ЗАСАДИ ОЦИФРУВАННЯ АРХІВНИХ ДОКУМЕНТІВ

1.1. Сутність та основні поняття оцифрування архівних документів

У сучасних умовах цифрової трансформації суспільства архівна справа зазнає глибинних змін, що зумовлює необхідність перегляду ключових понять та практик її функціонування. Однією з провідних тенденцій є оцифрування архівних документів як відповідь на запити користувачів та вимоги часу. Це явище полягає у переведенні документів з аналогової форми у цифрову з метою забезпечення їх збереження, доступності та зручного використання. Процес оцифрування не є лише технічною операцією, а включає цілий комплекс організаційних, методичних, правових, інформаційних і технологічних заходів. Його реалізація потребує узгодженості між національною архівною політикою та міжнародними стандартами [19]. У межах дослідження необхідно надати дефініції понять, які характеризують процеси оцифрування.

Поняття «оцифрування архівних документів» – це процес перетворення фізичних носіїв документної інформації (паперових, фото-, аудіо- та відеодокументів) у цифровий формат за допомогою технічних засобів, з метою забезпечення їх збереження, доступності та подальшого використання в електронному середовищі. Цей процес включає сканування, цифрове фотографування або конвертацію аналогових сигналів у цифрові дані, а також опис метаданих і включення їх до електронних систем обліку. Оцифрування є важливою складовою інформатизації архівної галузі, адже дозволяє зменшити фізичне навантаження на оригінали документів і створює умови для дистанційного доступу до них.

У науковому контексті оцифрування сприяє формуванню цифрових колекцій, зручних для аналізу, пошуку та міждисциплінарного використання. Процес оцифрування передбачає суворе дотримання технічних стандартів, що

забезпечують достовірність, повноту та якість відтворення документальної інформації. З методологічної точки зору, оцифрування архівних документів є не лише технічним, а й науково-організаційним завданням, яке вимагає чітких критеріїв відбору, опису та систематизації матеріалів.

Поняття «цифрова копія архівного документу» – це електронне відтворення оригінального архівного документу, створене шляхом його сканування, фотографування або іншого способу цифрового копіювання із дотриманням технічних стандартів збереження автентичності, повноти та якості зображення. Така копія може мати формат растрового (зображення) або текстового (після розпізнавання тексту) файлу й використовується для забезпечення доступу до змісту документа без потреби контакту з фізичним оригіналом. Цифрові копії є ключовими елементами електронного архівного обслуговування, оскільки вони дозволяють створювати електронні колекції, бази даних та віртуальні архіви для дистанційного використання. Їх застосування значно розширює можливості дослідників, забезпечує довготривале збереження інформації та мінімізує ризики фізичного зношення документів. Цифрова копія має супроводжуватися відповідними метаданими, які засвідчують її походження, зміст та технічні характеристики. У науково-архівознавчій площині цифрова копія архівного документа розглядається як окремий об'єкт електронного документного потоку, який виконує інформаційну, комунікативну та культурну функції. Вона не замінює оригіналу, але може слугувати його повноцінним замінником у процесах опрацювання, популяризації та публічного представлення архівних фондів.

Поняття «електронний архів» – це структурована сукупність електронних документів, цифрових копій архівних матеріалів, а також пов'язаних із ними метаданих, яка зберігається, систематизується та надається користувачам у цифровому середовищі з використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій. Електронний архів функціонує як частина інформаційної інфраструктури суспільства та забезпечує оперативний, зручний і безпечний доступ до документальної інформації незалежно від

фізичного місця її зберігання. Основними завданнями електронного архіву є збереження цифрової спадщини, підтримка процесів електронного документообігу, сприяння науковим дослідженням та забезпечення інформаційних потреб користувачів. Він може містити як первинні електронні документи, створені в цифровому вигляді, так і оцифровані копії паперових документів, що входять до складу традиційних архівних фондів. У науковому дискурсі електронний архів розглядається як нова форма зберігання та репрезентації історико-культурної спадщини, що відповідає вимогам цифрового суспільства та принципам сталого розвитку. Його функціонування вимагає наявності відповідного програмного забезпечення, нормативно-правової бази, засобів захисту інформації та кваліфікованого персоналу.

Поняття «цифрові інформаційні ресурси» – це сукупність даних, документів, матеріалів і інформаційних об'єктів, представлених у цифровій формі, які зберігаються, обробляються та передаються за допомогою комп'ютерних і телекомунікаційних технологій. У контексті архівної справи цифрові інформаційні ресурси набувають особливої цінності як інструмент збереження, актуалізації та репрезентації документальної спадщини. Вони дозволяють значно розширити коло користувачів архівної інформації, усунути географічні бар'єри доступу та знизити ризики фізичного пошкодження оригінальних носіїв. Формування цифрових ресурсів передбачає створення структурованих метаданих, підтримку відповідних форматів збереження, забезпечення автентичності, довготривалого зберігання та зручності пошуку.

Поняття «цифровий фонд користування» – це структурована сукупність оцифрованих копій архівних документів, створена з метою забезпечення відкритого та зручного доступу користувачів до інформаційних ресурсів архіву в електронному середовищі [23]. Такий фонд формується шляхом відбору документів, які мають високий попит або вразливий фізичний стан, і підлягають цифровому відтворенню згідно з технічними та науково-методичними стандартами. Оцифровані матеріали зберігаються в електронних базах даних або інформаційних системах архіву з можливістю пошуку,

навігації та перегляду. Цифровий фонд користування слугує як засобом збереження оригіналів від фізичного зношення, так і інструментом популяризації архівної спадщини через онлайн-доступ. Його використання дозволяє забезпечити оперативне обслуговування як дослідників, так і широкого кола зацікавлених громадян. З правового погляду, цифровий фонд користування не замінює Національного архівного фонду, але виступає його інформаційним представленням у цифровому форматі. Його створення супроводжується визначенням юридичних меж використання, захистом персональних даних, а також дотриманням авторських прав і прав доступу.

Отже, наведені дефініції охоплюють комплекс дій з оцифрування документів, спрямованих на збереження національної культурної та історичної спадщини шляхом її переведення в цифрову форму. Оцифровані документи стають основою для створення електронних архівів, цифрових фондів користування, онлайн-каталогів та інтегрованих інформаційних ресурсів. Такі перетворення забезпечують підвищення ефективності роботи архівних установ, спрощують доступ до інформації для широкого кола користувачів і сприяють розвитку відкритої науки. Сьогодні оцифрування архівних документів є важливим інструментом трансформації архівної справи в умовах цифрового суспільства.

1.2. Етапи впровадження оцифрування в архівній сфері України

Технологічні зрушення в інформаційній сфері відкрили безпрецедентні можливості для суспільства щодо доступу до культурної спадщини українського народу. Процес упровадження оцифрування в архівній сфері України розпочався в середині 1990-х років на тлі загального поширення інформаційних технологій у державному управлінні. Початковий етап характеризувався експериментальними проектами з цифрового сканування окремих колекцій, найчастіше генеалогічного чи культурно-історичного спрямування. Переважно використовувалися застарілі технічні засоби, а доступ до цифрових копій був обмеженим і локальним. Водночас це

спричинило низку проблем, пов'язаних із збереженням, інтеграцією та підтримкою інформаційних ресурсів у контексті стрімкого старіння техніки й програмного забезпечення на тлі постійного зростання обсягів цифрових даних. Основна увага приділялася збереженню рідкісних та вразливих документів, а також створенню перших електронних каталогів. Проте, збереження культурної спадщини набуває особливої актуальності у зв'язку з дисбалансом між правами творців та прагненням суспільства до відкритого доступу.

В цей період відбувалося усвідомлення необхідності цифрової трансформації архівної справи, формулювання стратегічних цілей та вивчення міжнародного досвіду. Значну роль у цьому відіграв розвиток національної інформаційної політики та активізація цифровізації у суміжних сферах – бібліотечній, освітній, культурній. Було окреслено загальні напрямки розвитку цифрових архівів, зокрема, створення цифрових копій документів, розробка електронних систем обліку, формування нормативно-правової бази.

У 2000–2010-х роках спостерігався перехід до системного впровадження цифрових технологій, що супроводжувався розробкою нормативно-правової бази та появою перших електронних архівних платформ. Значну роль відігравали міжнародні програми технічної допомоги, які сприяли модернізації обладнання та підвищенню кваліфікації архівістів. Розширення доступу до цифрових ресурсів, створення цифрового фонду користування та активне залучення громадськості стали ключовими тенденціями цього періоду.

У цей час активно проходить розробка й впровадження нормативно-правових актів, що регулюють процес оцифрування архівних документів. На цьому етапі почали діяти відповідні накази Державної архівної служби України, було прийнято ДСТУ з питань цифровізації, зокрема щодо стандартів сканування та обробки цифрових копій. Архівні установи почали формувати технічні завдання для створення цифрових ресурсів, визначати пріоритетні фонди для оцифрування. Водночас постало питання забезпечення

кібербезпеки цифрових архівів та збереження автентичності електронних копій.

Другому десятиліттю XX ст. пов'язане з модернізацією матеріально-технічної бази архівних установ, необхідної для повноцінного функціонування процесів оцифрування. Це включає закупівлю професійного обладнання для сканування, створення серверів для зберігання великих обсягів даних та впровадження відповідного програмного забезпечення. Також важливою стала підготовка кадрів – організація навчань, семінарів та підвищення кваліфікації фахівців архівної справи. Саме на цьому етапі оцифрування почало набувати системного характеру в діяльності архівних інституцій.

ЦДІАК України – 69 203 од. зб. (2 908 383 файлів цифрових копій);
ЦДАВО України – 36 897 од. зб. (1 460 529 файлів цифрових копій).
Серед обласних державних архівів найкращі показники у державних архівів:
Полтавської – 47 261 од. зб. (3 202 038 файлів цифрових копій);
Кіровоградської – 32 724 од. зб. (3 470 091 файл цифрових копій);
Київської – 29 776 од. зб. (1 115 089 файлів цифрових копій) областей.
Галузевими державними архівами у 2024 році створено фонд користування на 9 216 од. зб. документів НАФ з паперовим носієм, що склало 1 545 563 файли цифрових копій.
Найкращі показники у ГДА СБУ – 6 708 од. зб. (1 147 165 файлів цифрових копій), ГДА Міноборони – 997 од. зб. (236 487 файлів цифрових копій), ГДА Служби зовнішньої розвідки – 521 од. зб. (104 956 файлів цифрових копій).

Рисунок 1.1 – Лідери зі створення фонду користування на документи НАФ у 2024 році [50].

Тектонічні технологічні зміни попереднього періоду спричинили перехід до активної фази реалізації цифрових проектів і створення відкритих електронних архівів. Актуальним питанням стало створення фонду користування архівними документами НАФ. Ілюстрацію цієї тенденції можна побачити на рисунку 1.1. Багато українських архівів почали публікувати оцифровані документи на власних вебсайтах або в рамках національних інформаційних платформ. Розширюється доступ користувачів до архівних ресурсів, значно збільшується кількість генеалогічних, історичних та

наукових запитів. Застосування інноваційних технологій, таких як OCR, штучний інтелект і хмарні сервіси, полегшує пошук, збереження та обробку інформації.

Розвиток інформаційних технологій передбачає інтеграцію цифрових архівів України до міжнародного архівного простору та забезпечення довготривалого збереження цифрових ресурсів. Це вимагає розробки стратегій електронного довгострокового архівування, взаємодії з міжнародними ініціативами та впровадження політик відкритих даних. Важливо забезпечити сталість проєктів цифровізації, постійне оновлення технічних рішень і підтримку наукових досліджень у цій сфері.

Таким чином, впровадження оцифрування в архівах України є багатокомпонентним процесом, який потребує стратегічного підходу та комплексної державної підтримки. Впровадження оцифрування в архівній сфері України відбувалося поетапно, що охоплює кілька ключових стадій, кожна з яких передбачає вирішення низки організаційних, технічних і нормативних завдань.

1.3. Нормативно-правове регулювання оцифрування архівних документів

У регулюванні процесів оцифрування архівних документів важливу роль відіграють міжнародні правові акти, які встановлюють загальноприйняті стандарти і принципи цифровізації архівної спадщини. Одним із основоположних документів є рекомендації ЮНЕСКО (Додаток А), зокрема «Хартія про збереження цифрової спадщини» (2003 р.) та Програми «Пам'ять світу» (1992 р.), яка акцентує увагу на необхідності довготривалого збереження цифрових ресурсів і вільного доступу до них [54]. Ці документи підкреслюють важливість міжнародної співпраці, узгодження політик цифрового збереження та створення ефективних механізмів для захисту цифрової культурної спадщини. Оцифрування визнається не лише як

технічний процес, а як частина глобальної стратегії збереження культурної пам'яті.

Згодом ЮНЕСКО видав ще два документи – Ванкуверську декларацію «Пам'ять світу в цифрову епоху: оцифрування і збереження» (2012) (Додаток Б) [66] і «Рекомендацію про забезпечення збереження та доступу до документальної спадщини, у тому числі в цифровій формі» (2015) (Додаток В) [56]. Також Європейський Союз розробив низку нормативних актів, що регламентують цифрове збереження та доступ до архівних документів. Зокрема, Директива ЄС 2019/1024 про відкриті дані і повторне використання публічної інформації створює законодавче підґрунтя для доступності цифрових архівних матеріалів [52]. Крім того, документи Ради Європи, зокрема Європейська хартія доступу до архівів, гарантують право кожного на доступ до архівної інформації незалежно від формату зберігання [54]. У контексті цифровізації це передбачає необхідність забезпечення інтероперабельності, прозорості та дотримання авторського права при створенні та використанні цифрових копій.

розроблення стандартів із керування документацийними процесами здійснюють наступні національні комітети зі стандартизації: AFNOR – Франція, ANSI – США, BSI – Великобританія, DIN – Німеччина, SCC – Канада, IPQ – Португалія, JISC – Японія, DS – Данія, NEN – Нідерланди, NSAI – Ірландія, SAI – Австралія, SIS – Швеція, UNMZ – Чеська республіка, DSSU – Україна, відповідні державні організації, професійні об'єднання фахівців у галузі керування інформацією та документацією тощо (Бюлетень Галузевого центру науково-технічної інформації з архівної справи та документознавства. Вип 1 (23) 2015)

Рисунок 1.2 – Архівні організації країн світу, які генерують власні архівні стандарти [32].

Важливим напрямом є також імплементація стандартів Міжнародної ради архівів (ICA) [55], таких як ISAD(G) (Загальний міжнародний стандарт архівного опису) [61] і OAIS (Open Archival Information System) [64], які визначають правила опису, зберігання і передачі цифрових об'єктів. Ці

стандарти забезпечують уніфікованість у підходах до цифрової архівної справи на міжнародному рівні. Вони дозволяють ефективно організовувати доступ до цифрових архівних ресурсів, зберігаючи їх достовірність і цілісність [32]. Міжнародні правові акти слугують важливим інструментом для формування правового поля, що регламентує цифрове майбутнє архівної справи.

У регулюванні процесу оцифрування архівних документів в Україні важливе місце займають національні нормативно-правові акти і стандарти, які визначають правові засади цифровізації архівної справи. Основою є Закон України «Про Національний архівний фонд та архівні установи», що встановлює вимоги до створення, збереження та використання архівних документів, зокрема і в електронній формі [37]. Цей закон зобов'язує архівні установи забезпечувати доступність документів шляхом упровадження новітніх інформаційних технологій. Крім того, ним визначено необхідність дотримання вимог автентичності, цілісності та довготривалого зберігання цифрових копій.

Вагоме значення мають також підзаконні нормативні документи, зокрема накази Державної архівної служби України [3], які конкретизують технічні та організаційні аспекти процесу оцифрування. Наприклад, Методичні рекомендації щодо створення цифрових копій архівних документів містять вимоги до якості сканування, збереження метаданих і форматів зберігання. Ці документи регламентують процедури цифрового обліку та використання архівної інформації, а також сприяють уніфікації підходів до цифровізації. Такі нормативні акти є основою для розроблення інституційних програм цифрового перетворення архівів.

У сфері захисту прав користувачів і доступу до цифрових ресурсів архівів застосовуються положення Законів України «Про інформацію» [36] та «Про доступ до публічної інформації» [34]. Вони гарантують громадянам право на отримання інформації, у тому числі в цифровому вигляді, з архівних джерел, за винятком обмежень, передбачених законом.

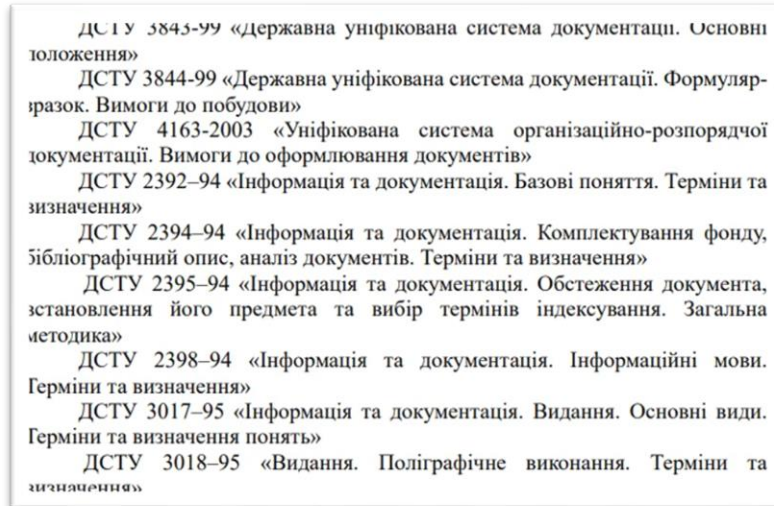

Рисунок 1.3 – Національні державні архівні стандарти розроблені архівістами Укрдержархіву та Українського науково-дослідного інституту архівної справи та документознавства [18]

Державні стандарти України (ДСТУ) відіграють важливу роль у регулюванні процесів оцифрування архівних документів, забезпечуючи єдині технічні та методичні підходи. Зокрема, ISO/TR 13028-2010 «Інформація та документація – Керівництво з організації оцифровування документів» («Information and documentation - Implementation guidelines for digitization of records») визначає вимоги до якості сканування, формату збереження, метаданих та технічного контролю цифрових копій [55]. Цей стандарт спрямований на забезпечення автентичності, надійності та довготривалого збереження цифрових образів архівних матеріалів. Використання ДСТУ сприяє уніфікації процесів цифровізації на національному рівні та інтеграції у світовий архівний простір.

Таким чином, міжнародні регуляторні акти і система національного законодавства забезпечує не лише правове підґрунтя цифровізації, а й сприяє створенню прозорої, ефективної і доступної архівної інфраструктури. Продовження гармонізації національного законодавства з європейськими стандартами є ключовим завданням для подальшого розвитку цифрового архівного простору в Україні.

РОЗДІЛ 2

ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ ЦИФРОВІЗАЦІЇ АРХІВІВ В УКРАЇНІ

2.1. Стан і проблеми цифровізації в українських архівах

Стан цифровізації в українських архівах демонструє значний прогрес, однак він є нерівномірним і обмеженим у масштабах. Значна частина архівних установ уже реалізувала пілотні проєкти зі створення цифрових копій документів та формування електронних ресурсів. Водночас, відсутність єдиного державного стандарту цифровізації, недостатнє фінансування та застаріле технічне забезпечення стримують системний розвиток цієї сфери. Часто цифрові сервіси обмежені базовим пошуком або переглядом відсканованих документів без можливості інтерактивної взаємодії з архівним контентом. Такий стан справ вимагає посилення державної політики та міжвідомчої координації у напрямі цифрової трансформації архівної системи.

Серед основних проблем цифровізації можна виокремити кадровий дефіцит кваліфікованих ІТ-фахівців у архівних установах, а також низький рівень цифрової грамотності частини працівників. Додатковою складністю є правові колізії щодо збереження, публікації та авторських прав на цифрові копії архівних документів.

Частина установ залишається орієнтованою на традиційні форми зберігання та обслуговування користувачів, що гальмує модернізаційні процеси. Крім того, існує загроза втрати або пошкодження даних через відсутність надійної інфраструктури для довготривалого електронного зберігання. Подолання зазначених проблем можливе лише за умов стратегічного підходу, технічного оновлення та підвищення інституційної спроможності архівної галузі.

Успішне оцифрування архівів передбачає дотримання стандартів якості, безпеки та доступності. Визначення пріоритетних документів для цифровізації має ґрунтуватися на критеріях історичної цінності, фізичного стану, частоти

запитів та потенційного суспільного інтересу. Крім того, варто враховувати технічні параметри, такі як роздільна здатність сканування, формат зберігання та засоби довгострокової архівації. Важливою складовою є також розробка метаданих, які забезпечують можливість ефективного пошуку та ідентифікації документів. Таким чином, цифрове відображення архіву є складною, багатоаспектною задачею.

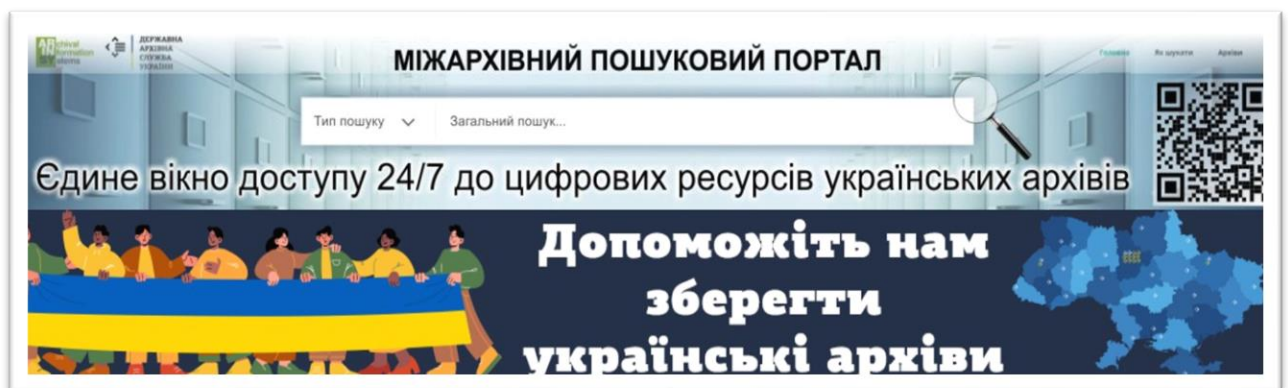

Рисунок 2.1 – Цифрова платформа «Міжархівний пошуковий портал» доступу до архівних документів на вебпорталі Укрдержархіву [6]

Застосування сучасних ІТ-рішень у роботі архівів дає змогу істотно підвищити якість архівних послуг. Розвиток електронних платформ дозволяє забезпечити цілодобовий доступ до архівної інформації незалежно від місця перебування користувача. Це сприяє зростанню зацікавленості громадян у вивченні історії, генеалогії, культурної спадщини. Такі трансформації формують нову культуру користування архівними ресурсами. Архіви стають не лише сховищем, а й активним учасником суспільних комунікацій.

На шляху до повноцінної цифровізації архівної справи стоїть низка викликів, зокрема правового, кадрового та фінансового характеру. Недостатність нормативно-правового регулювання ускладнює визначення правового статусу цифрових копій. Питання авторського права, захисту персональних даних, збереження конфіденційності потребують детального розгляду. Крім того, кадровий потенціал архівів часто не готовий до

повномасштабної цифрової трансформації. Саме тому актуальним є розвиток професійних компетенцій працівників архівної сфери.

Значну роль у цифровій трансформації архівної справи відіграє держава. Через прийняття стратегічних документів, програм цифрового розвитку та інвестування в інфраструктуру можливо забезпечити системне впровадження інновацій у цій сфері. Законодавче підґрунтя повинно гарантувати як захист архівної спадщини, так і її доступність для суспільства. Державна політика має враховувати міжнародний досвід, зокрема стандарти IFLA [59], ICA[58] та ISO [57]. Таким чином формується інтегрована модель цифрового архівного середовища.

Рисунок 2.2 – Будівля Архівного відділу Чугуївської РВА Харківської області, що була зруйнована 2024 р. внаслідок воєнної агресії РФ проти України [50]

Нині ключовим завданням Державної архівної служби України в умовах триваючої широкомасштабної збройної агресії проти України є забезпечення збереженості архівного фонду. У цьому контексті надається всебічна методична підтримка архівним установам, розташованим у зонах підвищеного ризику. Зокрема, державні архіви Сумської, Харківської, Херсонської областей отримали практичні рекомендації щодо підготовки до евакуації та проведення відповідних заходів у разі загрози бойових дій [50, С. 16]. Крім

того, постійно оновлюється інформація про обсяги архівних фондів і логістику евакуації задля оперативного реагування на потенційні загрози.

Оцифрування архівів також сприяє збереженню культурної та історичної спадщини України. У випадку фізичного знищення або пошкодження документів цифрові копії можуть стати єдиним джерелом автентичної інформації. Це набуває особливого значення в умовах воєнних загроз, стихійних лих або деградації паперових носіїв. Технології цифрового резервування дозволяють створювати архівні копії у кількох локаціях, підвищуючи рівень безпеки збереження даних. У такий спосіб цифрові архіви стають інструментом довготривалого захисту національної пам'яті.

Попри позитивні тенденції, ще зберігаються випадки обмеження доступу до архівної інформації з боку окремих установ. Деякі архіви трактують збереження документів як привід для ускладнення доступу до них. Це суперечить ідеї відкритості та публічності, яка закладена в сучасній концепції архівної діяльності. Оцифрування має не лише технічну, а й суспільну місію – демократизацію доступу до знань. Зростання попиту на генеалогічні, соціально-історичні та правові дослідження лише посилює потребу в прозорій цифровій архівній інфраструктурі.

У підсумку слід зазначити, що оцифрування архівних документів є ключовим чинником модернізації архівної галузі. Воно поєднує у собі наукові, технічні та соціальні аспекти, що потребують міждисциплінарного підходу. Розбудова ефективної системи цифрових архівів є важливим елементом національної інформаційної політики. У цьому контексті особливе значення має формування правових засад, методичних рекомендацій та розвиток людського потенціалу. Тільки за умови комплексного підходу можна забезпечити сталість і результативність цифрових перетворень в архівній сфері.

2.2. Партнерство державних установ та недержавних організацій у процесі оцифрування

У процесі впровадження цифрових технологій в архівній сфері України особливу роль відіграє партнерство між державними архівними установами та недержавними організаціями. Така співпраця дозволяє об'єднувати ресурси, обмінюватися досвідом і впроваджувати інноваційні підходи до оцифрування архівних матеріалів. Зокрема, Державна архівна служба України активно взаємодіє з громадськими організаціями, благодійними фондами, науковими установами та ІТ-компаніями. Партнерські проекти сприяють покращенню доступу до культурної спадщини та забезпеченню її збереження в цифровому форматі. Це також підвищує рівень громадської участі у збереженні історичної пам'яті.

Укрдержархів реалізує системні заходи для забезпечення технічного та криптографічного захисту інформації, відповідаючи на актуальні виклики у сфері інформаційної безпеки. Здійснено дії з впровадження ініціатив зі зміцнення кібербезпеки та захисту інформаційних ресурсів архівної служби. Зокрема, цього року розпочато оцінювання рівня кіберзахисту за стандартами NIST Cybersecurity Framework, що стало можливим завдяки співпраці з Проектом USAID «Кібербезпека критично важливої інфраструктури України» [50, С.58].

Рисунок 2.3 – Проект USAID «Кібербезпека критично важливої інфраструктури України» [41]

З метою підвищення рівня захищеності укладено Меморандум про співпрацю між Укрдержархівом і Держспецзв'язку. Цей документ передбачає тісну взаємодію у сфері безпеки інформаційних технологій та обмін професійним досвідом. У результаті партнерства впроваджено систему захисту WAF (Web Application Firewall) компанії Akamai Technologies. Завдяки цьому забезпечено кіберзахист вебресурсів у доменах archives.gov.ua та arch.gov.ua від спроб зовнішнього втручання і несанкціонованого доступу [50, С.58].

Завдяки партнерським формам співпраці українським архівам вдалося не лише пришвидшити темпи цифровізації, але й забезпечити ширший доступ до історичних джерел. Наприклад, значний вклад у процес оцифрування здійснює благодійний фонд «Центр досліджень визвольного руху», який співпрацює з Галузевим державним архівом Служби безпеки України [3]. У межах цієї ініціативи було оцифровано та оприлюднено численні документи радянських спецслужб. Це дозволило дослідникам отримати безперешкодний доступ до важливих документів з історії ХХ ст., що можна побачити на рисунку 2.4.

Іншим прикладом є партнерство Центрального державного історичного архіву України у місті Львові з американською міжнародною організацією Family Search International (рисунок 2.4). У рамках співпраці архів надав доступ до метричних книг і сповідних розписів, які були оцифровані фахівцями Family Search і стали доступними для дослідників з усього світу. Таке партнерство не лише зберігає документи, а й популяризує українську архівну спадщину на міжнародному рівні. Спільні проєкти дають змогу ефективно використовувати технічні ресурси недержавних партнерів (Додаток Д).

Рисунок 2.4 – Офіс FamilySearch International в США [9].

Крім того, завдяки такій взаємодії формується позитивний імідж архівних установ у громадському середовищі. Станом на 2024 рік з FamilySearch в Україні співпрацюють 28 державних архівів, з яких 5 центральні, 23 обласних. А кількість працівників корпорації, які працюють на оцифрування українських архівних документів склала 65 операторів [50, С. 67].

Цікавою ініціативою є також співпраця державних архівів з громадською організацією «ГенеаЛог», яка займається оцифруванням та впорядкуванням джерел генеалогічного характеру. Зокрема, у Державному архіві Тернопільської області за підтримки волонтерів організації було оцифровано значну частину церковних книг. Такі проєкти сприяють зростанню інтересу до родинної історії серед широкого загалу користувачів. Оцифровані документи згодом розміщуються на доступних платформах для подальшого вивчення. Це зміцнює партнерські відносини між архівістами та активними громадянами.

Важливе значення мають і міжнародні грантові програми, у межах яких реалізується спільна цифрова робота. Зокрема, за підтримки Посольства Швеції в Україні та за участю Інституту історії України НАН України було реалізовано проєкт зі сканування документів, пов'язаних з Голодомором [50].

У рамках цієї ініціативи оцифровані матеріали були передані до провідних наукових бібліотек Європи та США. Такий підхід не тільки зберігає національну пам'ять, але й сприяє її інтеграції у світовий інформаційний простір. Спільні дії демонструють ефективність міжсекторальної взаємодії у сфері збереження культурної спадщини.

Рисунок 2.5 – Матеріально-технічна допомога центральним державним архівам за проєктом Ukraine Art Aid Center [50, С. 20].

Помітну роль у зміцненні матеріально-технічної бази українських архівів під час повномасштабної війни відіграли численні партнери українських архівів: Національний інститут польської культурної спадщини за кордоном «Полоніка», ТОВ «Інтеркерама», Німецьку урядову організацію Deutsch-Ukrainische Gesellschaft für Wirtschaft und Wissenschaft e.V., ТОВ «Айті-Солюшнс», Бюро охорони культурної спадщини Муніципалітету Варшави та Фондація BRDA, Товариства Червоного Хреста України, Фонд Костюшка, ТОВ «АРТГРАНД». Завдяки їхній допомозі архівні установи змогли частково оновити технічне обладнання та забезпечити безперервність збереження національної документальної спадщини.

Отже, приклади успішного партнерства свідчать про значний потенціал взаємодії між державними структурами та недержавними ініціативами. Співпраця забезпечує більш швидке впровадження цифрових технологій у

архівній галузі. Вона також сприяє демократизації доступу до історичних джерел та активізації суспільного інтересу до минулого. Такі партнерства відкривають нові горизонти для наукових досліджень, освітніх ініціатив та культурної дипломатії. У підсумку, цифровізація стає не лише технічним процесом, а й формою соціального діалогу та національного поступу.

2.3. Приклади успішних проєктів цифровізації

Успішним прикладом цифровізації в українській архівній сфері є проєкт «Архів українського визвольного руху», реалізований Центром досліджень визвольного руху у співпраці з Галузевим державним архівом Служби безпеки України. В рамках цього проєкту були оцифровані тисячі документів, що стосуються діяльності ОУН та УПА, які стали доступними онлайн для дослідників і широкої аудиторії. Результати проєкту можна побачити на Рисунку 2.3.1. Цей проєкт не лише сприяв збереженню унікальних архівних матеріалів, а й зміцнив національну історичну пам'ять. Публічний доступ до документів через сайт avr.org.ua демонструє приклад ефективної співпраці архівістів та громадськості.

Ще один значущий проєкт реалізовано Центральним державним аудіовізуальним та електронним архівом. Завдяки державному фінансуванню та підтримці міжнародних партнерів було оцифровано значну кількість історичних аудіо- та відеоматеріалів. Особливу увагу приділено створенню цифрового каталогу, який забезпечує швидкий пошук і доступ до архівних одиниць. Цей проєкт сприяє збереженню культурної спадщини та поширенню національного аудіовізуального надбання [50, С. 20].

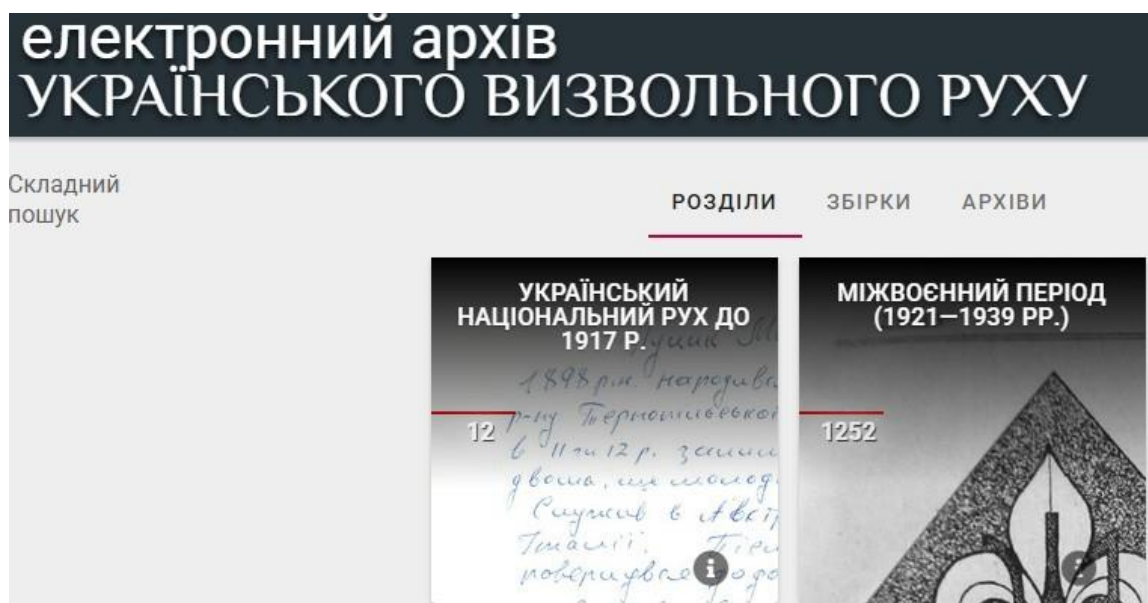

Рисунок 2.6 – Електронний архів Українського визвольного руху [4]

Центральний державний історичний архів України у Львові впроваджує багаторічний проєкт цифровізації метричних книг, ревізьких казок та інших джерел генеалогічного характеру. Оцифровані матеріали поступово розміщуються на офіційному вебпорталі архіву.

Представлений на рисунку 2.6 проєкт користується популярністю серед науковців і дослідників родоводів як в Україні, так і за її межами. Це значно полегшує доступ до джерел, які раніше були доступні лише безпосередньо в архіві.

Центральний державний архів вищих органів влади та управління України активно працює над створенням електронного фонду користування. У межах цифровізації особливу увагу приділяють документам періоду незалежності України. Значна частина архівних справ, пов'язаних з діяльністю органів державної влади, вже доступна в електронному вигляді. Це сприяє як відкритості архівної інформації, так і підвищенню прозорості діяльності державних інституцій.

Важливою ініціативою є проєкт цифровізації в Центральному державному науково-технічному архіві України, спрямований на збереження

технічної документації, пов'язаної з машинобудуванням, авіацією та енергетикою.

Унікальні креслення, схеми, звіти та технічні описи набули цифрової форми для забезпечення довготривалого збереження та зручного доступу. Проєкт реалізується із залученням фахівців з ІТ-сфери та архівної справи. Результати цієї діяльності вже використовуються у практиці підприємств та дослідницьких інституцій.

Рисунок 2.7 – Електронний архів ЦДІАЛ [5]

Цифровізація також активно впроваджується в обласних архівах, зокрема в Державному архіві Львівської області, який реалізував проєкт оцифрування документів української діаспори. Завдяки співпраці з зарубіжними українськими організаціями вдалося створити цифрову колекцію емігрантських матеріалів. Це сприяє збереженню історичної пам'яті про українців за кордоном. Проєкт отримав схвальні відгуки як в Україні, так і серед діаспори.

РОЗДІЛ 3

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЦИФРОВИХ АРХІВІВ

3.1. Аналіз потреб і очікувань користувачів архівних ресурсів

Визначення потреб і очікувань користувачів архівної інформації є важливим елементом роботи з цільовою аудиторією і формулювання ефективних стратегій розвитку архівної справи в цифровій економіці. Сучасний користувач архівних ресурсів суттєво відрізняється від традиційного відвідувача читального залу. Його інтереси не обмежуються лише історичним чи юридичним пошуком – зростає попит на інформацію для освітніх, журналістських, культурних, генеалогічних пошуків. Ці зміни вимагають адаптації архівної інфраструктури, сервісів і способів комунікації з користувачем.

Одним із головних очікувань є оперативність отримання інформації. У час високих темпів життя користувач хоче швидкого доступу до документів, електронної відповіді на запити, можливості самостійного пошуку в цифрових каталогах. Застаріла система паперових звернень не відповідає цим очікуванням. Тому архівні установи повинні впроваджувати сучасні інформаційні системи та сервіси самообслуговування за прикладом європейських архівних сервісів наведений на рисунку 3.1.

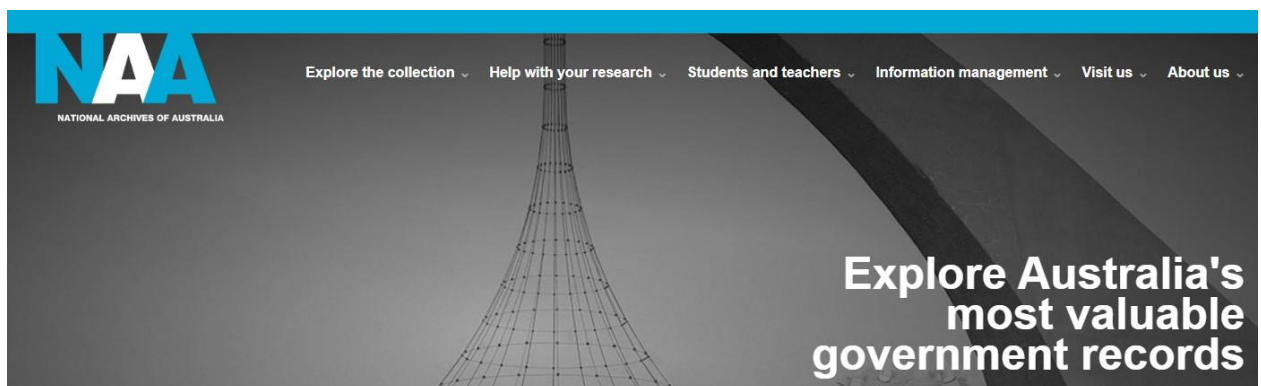

Рисунок 3.1 – Глобалізація інформаційного суспільства дозволяє звернутися за допомогою мережі інтернет до вебсайтів будь-якого архіву світу. National Archives of Australia [63]

Не менш важливою є глобальна доступність архівної інформації незалежно від місця перебування користувача. Велика частина аудиторії прагне дистанційного доступу до ресурсів, особливо мешканці віддалених регіонів, особи з обмеженими фізичними можливостями або українці за кордоном. Оцифрування та розміщення документів у вільному онлайн-доступі відповідає цим очікуванням. Такий підхід сприяє не тільки зручності користувача, а й демократизації доступу до історичної спадщини.

Суттєвим чинником є також зрозумілість і зручність інтерфейсу архівних платформ. Користувачі очікують інтуїтивної навігації, ефективних інструментів пошуку, мультимедійних пояснень, перекладів іншомовних документів. Недружній або застарілий інтерфейс може зменшити зацікавлення навіть до якісного контенту. Тому в розробці електронних архівів важливим є врахування досвіду UX/UI-дизайну наведеного в деталях на рисунку 3.2.

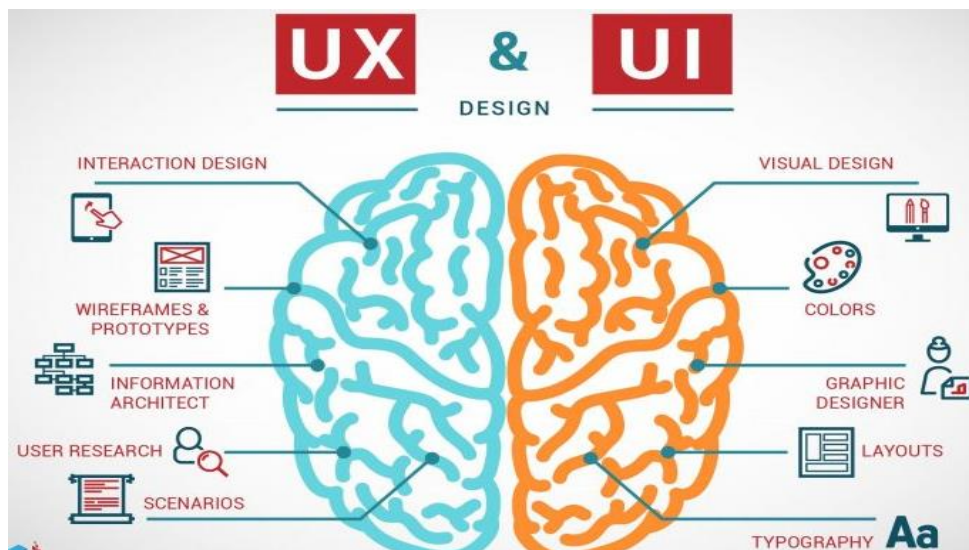

Рисунок 3.2 – Елементи UX/UI дизайну вебсайту, які забезпечують зручність інтерфейсу архівних вебпорталів

Зростає й попит на контекстуалізацію архівних матеріалів. Користувач хоче не просто бачити окремий документ, а розуміти його значення, історичний контекст, приналежність до колекції чи події. Це вимагає

створення супровідних матеріалів – наукових коментарів, глосаріїв, тематичних підбірок. Архівісти мають виконувати не лише функцію зберігачів, а й роль комунікаторів знань.

Окрему категорію потреб становить генеалогічний пошук. Багато користувачів звертаються до архівів із метою дослідження родоводу, створення сімейного дерева, з'ясування біографічних фактів. Це зумовлює необхідність доступу до метричних книг, сповідальних розписів, ревізських казок тощо. У зв'язку з цим важливою є не лише цифровізація відповідних фондів, а й забезпечення зручного пошуку за прізвищами та населеними пунктами.

Важливо враховувати очікування на зворотний зв'язок. Користувач хоче бути почутим, отримувати не лише інформацію, а й підтримку, коментар, пораду. Чат-боти, онлайн-консультації, розділи «питання-відповідь» – усе це створює атмосферу довіри та відкритості архівної установи. Якісний сервіс стає частиною позитивного досвіду взаємодії з архівами.

Рисунок 3.3 – Офіційна сторінка Державної архівної служби України в соціальній мережі Facebook

Варто зазначити, що значна частина користувачів очікує активної присутності архівів у соціальних мережах. Facebook, YouTube, Telegram, Instagram – це не просто платформи для новин, а повноцінні канали поширення

архівного контенту. До прикладу Укрдержархів має власне представництво у мережі Facebook наведене на рисунку 3.3. Через соцмережі архіви можуть залучати нову аудиторію, проводити опитування, організовувати інтерактивні проєкти. Це формує позитивний імідж архівної справи в суспільстві.

Потреби освітян і студентів також заслуговують на увагу. Для них важливо мати доступ до підбірок джерел, методичних матеріалів, архівних кейсів, інтерактивних ресурсів для навчання. Цифрові архіви можуть виступати платформою для реалізації освітніх ініціатив і партнерських проєктів із закладами освіти. Це відкриває архіви для молоді та підсилює їх роль у формуванні історичної свідомості.

Підсумовуючи, слід зазначити: лише комплексне вивчення потреб і очікувань користувачів дозволяє архівним установам розвиватися в синхроні з часом. Врахування різноманітності аудиторії, її інформаційних запитів, технічних вподобань і культурних інтересів дає змогу створювати конкурентоспроможні та соціально значущі цифрові сервіси. Архіви мають трансформуватися із закритих сховищ у відкриті платформи знань, діалогу і співтворчості. Це – запорука збереження, актуалізації та популяризації архівної спадщини в цифровому світі.

3.2. Взаємодія користувача з цифровими архівами

Взаємодія користувачів із цифровими архівами є багатогранним процесом, що охоплює різноманітні форми доступу, комунікації та використання архівної інформації. У сучасних умовах цифрові архіви надають можливість не лише переглядати документи онлайн, а й здійснювати складні пошукові запити, завантажувати копії, брати участь у віртуальних виставках і коментувати матеріали. Така інтерактивність суттєво змінює традиційну модель взаємодії архівіста і дослідника. Користувачі стають активними учасниками архівного процесу, а не лише пасивними споживачами інформації.

Рисунок 3.4 – Міжархівний пошуковий портал Державної архівної служби України [6]

Одним із основних видів взаємодії є доступ до архівної інформації через пошукові системи, що функціонують на базі цифрових платформ. Завдяки метаданим, електронним описам і можливості фільтрації користувачі можуть швидко знаходити необхідні документи. Такі системи значно скорочують час на пошук і підвищують точність результатів. Цей підхід особливо корисний для науковців, юристів та журналістів, які працюють із великими обсягами архівної інформації.

Іншим важливим видом є дистанційна комунікація з архівами. Користувачі можуть звертатися до архівних установ електронною поштою або через спеціальні форми на сайтах, подавати запити на видачу цифрових копій, консультуватися з архівістами щодо використання фондів. Така форма зручна і для архівів, і для користувачів, оскільки мінімізує потребу у фізичному відвідуванні установ. Це особливо актуально в умовах воєнного стану або географічної віддаленості.

Особливе місце у взаємодії посідають віртуальні виставки та онлайн-проекти. Архіви дедалі частіше створюють тематичні експозиції, які включають цифрові копії документів, фотографій, відео- та аудіоматеріалів, що ілюструють певні історичні події чи постаті. Користувачі мають змогу не лише переглядати ці матеріали, а й поширювати їх у соціальних мережах,

коментувати та навіть брати участь у створенні нових проєктів. Це підвищує залученість громадськості до архівної справи.

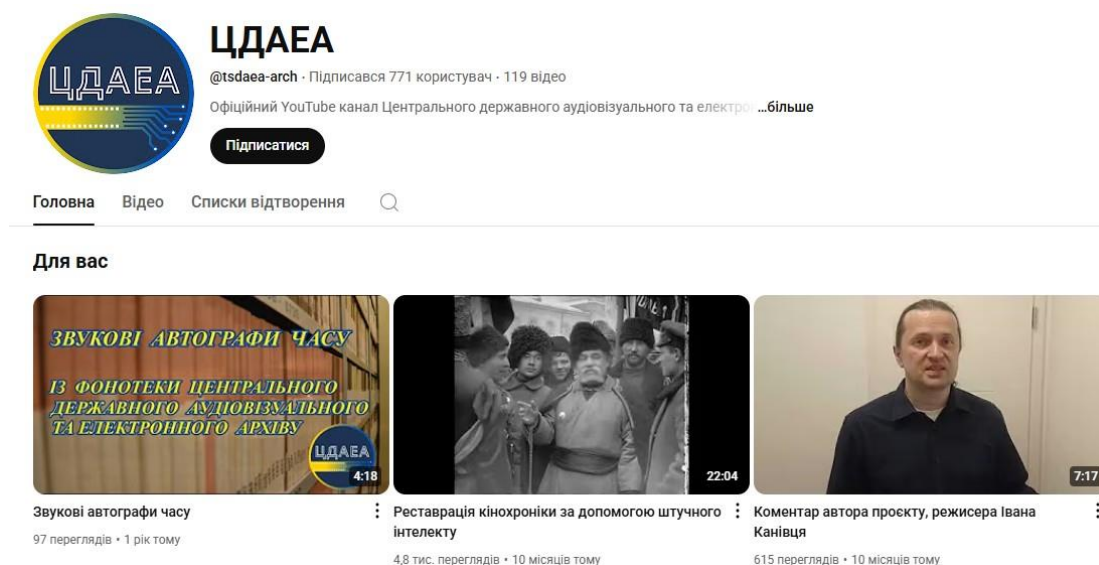

Рисунок 3.5 – Офіційна сторінка Центрального державного аудіовізуального та електронного архіву в соціальній мережі YouTube [7]

Цифрові платформи також відкривають можливість до краудсорсингу – залучення користувачів до розшифрування, перекладу або опису архівних документів. У багатьох країнах, включно з Україною, такі ініціативи довели свою ефективність, зокрема у проєктах зі створення електронних каталогів. Користувачі отримують можливість долучитися до формування спільної історичної пам'яті, а архіви – додаткові ресурси для опрацювання великих масивів інформації. Така взаємодія формує відчуття причетності й відповідальності за збереження культурної спадщини.

Зростає значення інтеграції цифрових архівів із соціальними медіа. Архіви створюють сторінки у Facebook, Instagram, YouTube та інших платформах, де публікують оцифровані документи, історичні довідки, новини та анонси заходів. Прикладом є офіційна сторінка Центрального державного аудіовізуального та електронного архіву в соціальній мережі YouTube наведена на рисунку 3.7. Користувачі активно реагують на ці матеріали,

діляться ними, вступають у дискусії. Така форма взаємодії сприяє популяризації архівної інформації серед широкого кола осіб, зокрема молоді.

Елементом нової взаємодії є також освітні програми, які реалізуються в цифровому середовищі. Архіви створюють онлайн-курси, відеолекції, вебінари для різних цільових аудиторій – від школярів до фахових істориків. Участь у таких програмах дозволяє користувачам глибше зрозуміти принципи архівної справи, навчитися працювати з джерелами. Освіта стає не лише засобом популяризації, а й способом формування архівної культури.

Український мартиролог XX ст.

Доступна інформація про **145 306** жертви політичних репресій в Україні

Архівна установа	Прізвище	Ім'я	По батькові	Національність
По всіх архівах ▾				По всіх національностях ▾

Рисунок 3.6 – Пошуковий сервіс «Український мартиролог» на вебпорталі Державної архівної служби України [3]

Цифрові сервіси дозволяють користувачам формувати персональні кабінети, зберігати вибрані документи, отримувати сповіщення про оновлення фондів, брати участь у голосуваннях за тематику нових цифрових колекцій. Так, на вебпорталі Державної архівної служби України функціонує пошуковий сервіс «Український мартиролог» наведений на рисунку 3.6. Це підвищує зручність використання архівної інформації й забезпечує індивідуалізацію взаємодії (Додаток Ж). Такий підхід сприяє утворенню спільноти постійних користувачів архівних платформ. Водночас це дає архівам нові інструменти зворотного зв'язку.

Нарешті, особливого значення набуває інтеграція цифрових архівів у міжнародні платформи, такі як Europeana чи World Digital Library. Це дозволяє українським архівам представляти свої ресурси у глобальному

інформаційному просторі. Користувачі з усього світу отримують доступ до української архівної спадщини, що сприяє міжнародній комунікації, науковому обміну та культурному діалогу. Взаємодія на цьому рівні розширює горизонти архівної діяльності.

Таким чином, сучасна взаємодія користувача з цифровими архівами охоплює широкий спектр форм – від пасивного перегляду до активної участі у створенні контенту. Такий розвиток забезпечує не лише доступність, а й інтерактивність, відкриваючи нові можливості для комунікації, навчання та співпраці. У майбутньому роль користувача лише зростатиме, адже саме спільне створення, використання та осмислення архівної інформації є запорукою сталого розвитку архівної справи.

3.3. Вплив оцифрування на доступність та популяризацію архівної інформації

Оцифрування архівних документів є важливою складовою трансформації архівної справи в умовах цифрової епохи. Завдяки цьому процесу користувачі отримують змогу швидкого й зручного доступу до історичних, правових та наукових джерел, не виходячи з дому. Архівна інформація стає доступнішою для широкого кола зацікавлених осіб, зокрема дослідників, студентів, журналістів і громадян, які цікавляться генеалогією (Додаток А). Це сприяє зменшенню фізичного навантаження на архівні документи та збереженню оригіналів у належному стані.

Одним із ключових позитивів цифровізації є зростання рівня відкритості архівної інформації. Процес комп'ютерної обробки зображення та надання метаданих оцифрованого архівного документа можна побачити на рисунку 3.9.

У межах цифрових платформ можна реалізовувати пошук за різними параметрами, переглядати документи в зручному форматі, здійснювати завантаження копій або навіть оформлювати онлайн-запити. Водночас архівні установи мають можливість фіксувати кількість переглядів, вивчати запити

користувачів і формувати пропозиції щодо подальших цифрових проєктів. Таким чином цифрові ресурси стають не лише способом доступу до інформації, а й інструментом аналітики та планування.

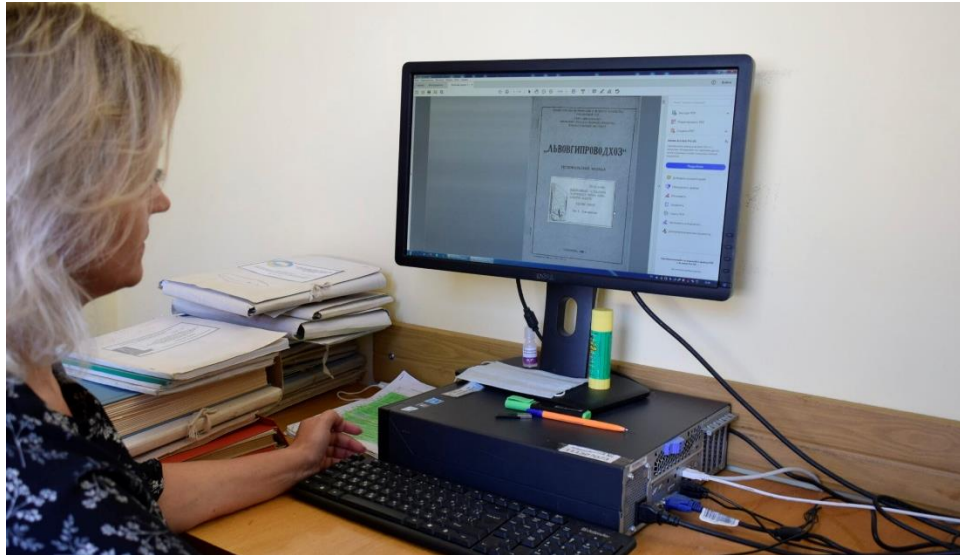

Рисунок 3.7 – Процес комп'ютерної обробки зображення та надання метаданих оцифрованого архівного документа

Завдяки цифровізації змінюється сам формат взаємодії між архівами та суспільством. Архіви активно використовують соціальні мережі, інтерактивні портали та мультимедійні ресурси для залучення громадськості. Участь в онлайн-виставках, віртуальних турах, цифрових екскурсіях відкриває нові шляхи популяризації архівної спадщини [50]. Такі інструменти дозволяють не лише зберігати, а й цікаво представляти архівну інформацію, особливо для молодіжної аудиторії.

Важливим аспектом є зростання зацікавленості у родинній історії, що активно стимулює використання оцифрованих архівів. Онлайн-доступ до метричних книг, списків населення, ревізьких казок та інших документів значно полегшує процес генеалогічних досліджень. Українці все частіше звертаються до державних архівів саме з метою дізнатися більше про своїх предків. Завдяки цифровим ресурсам ці запити можна обробляти значно оперативніше та зручніше.

Рисунок 3.8 – Документальна виставка ЦДІАК України: директор архіву Я. Файзулін показує документ віцепрем'єр-міністру – міністру юстиції України О. Стефанішиній

Оцифрування сприяє підвищенню авторитету архівних установ, які позиціонуються як сучасні та інноваційні інституції. Цифрові проєкти, реалізовані у співпраці з міжнародними організаціями, громадськими об'єднаннями або приватними компаніями, демонструють відкритість архівної системи до змін. Це створює позитивний імідж у суспільстві та сприяє залученню нових партнерів і ресурсів. Публічна демонстрація досягнень цифровізації також впливає на формування суспільної довіри до архівної галузі.

Разом з тим, процес цифровізації має виклики, які не можна ігнорувати. Це і нестача технічних ресурсів, і кадровий голод, і потреба у належній нормативно-правовій базі. Питання безпеки даних, авторського права та довготривалого зберігання цифрових копій є надзвичайно важливими для забезпечення ефективного використання цифрових архівів. Вирішення цих проблем є необхідною умовою подальшого розвитку цифрової архівної інфраструктури.

Загалом, цифровізація створює нові можливості для доступу до архівної інформації, формує сучасне бачення ролі архіву в суспільстві та стимулює його розвиток у сфері комунікації, освіти й науки. Вона відкриває архіви для

глобального користувача, розширюючи географію аудиторії. Архівна справа поступово переходить від виключно зберігального до комунікаційного підходу. Відтак, цифрові архіви стають не лише сховищами пам'яті, а й платформами для діалогу, знань і творчості.

У підсумку можна стверджувати, що вплив оцифрування на доступність і популяризацію архівної інформації є комплексним і багатовимірним. Цей процес відкриває нові горизонти для користувачів і підвищує ефективність роботи архівів. Проте його реалізація вимагає стратегічного підходу, державної підтримки та активної взаємодії з громадськістю. Саме за таких умов цифрова трансформація архівної сфери України матиме стійкий і результативний характер.

ВИСНОВКИ

Сутність оцифрування архівних документів полягає у створенні цифрових копій, які забезпечують довготривале збереження, зручність доступу та поширення інформації. Основні поняття, пов'язані з цим процесом, включають цифрову копію, електронний архів, цифровий фонд користування та цифрові інформаційні ресурси. Оцифрування оптимізує роботу архівних установ і відкриває можливості для користувачів. Проте, це вимагає дотримання чітких технічних і правових стандартів.

Етапи впровадження оцифрування в архівній сфері України свідчать про поступовий, але системний розвиток цього процесу. Від перших ініціатив із створення цифрових копій до формування комплексних проєктів з електронного доступу, архіви адаптуються до сучасних викликів інформаційного суспільства.

Правове регулювання процесу оцифрування забезпечує основу впровадження цифрових технологій у діяльність архівів. Національні нормативно-правові акти і стандарти визначають ключові принципи, вимоги до збереження автентичності та доступу до цифрових копій.

Водночас актуальним залишається питання гармонізації вітчизняного законодавства з міжнародними правовими нормами. Ефективне правове регулювання є важливою умовою для системного, безпечного та довгострокового впровадження цифровізації в архівній сфері.

Стан цифровізації українських архівів характеризується активним впровадженням сучасних технологій, але й водночас супроводжується низкою складних викликів серед яких недостатнє фінансування, застаріла матеріально-технічна база та кадровий дефіцит фахівців з цифрових технологій. Подальший розвиток цифровізації архівної галузі вимагає цілеспрямованої державної політики, інвестицій та інноваційних стратегій.

Партнерство між державними установами та недержавними організаціями відіграє ключову роль у розвитку процесів оцифрування архівних документів в Україні. Така співпраця сприяє залученню додаткових ресурсів, експертизи та інноваційних підходів до цифрової трансформації архівної сфери. Завдяки партнерським ініціативам удосконалюється інфраструктура архівів і розширюється доступ до архівної інформації.

Аналіз прикладів успішних проєктів цифровізації в архівній сфері України свідчить про наявність позитивних тенденцій у впровадженні інноваційних технологій.

Ініціативи центральних державних архівів та співпраця з міжнародними партнерами забезпечили створення електронних ресурсів, які відповідають євростандартам збереження та доступності. Проєкти полегшили доступ і сприяли зростанню інтересу громадськості до архівної спадщини. Показовим є використання інтерактивних платформ, онлайн-каталогів та цифрових копій, які активно застосовуються для обслуговування користувачів.

Аналіз потреб і очікувань користувачів архівних ресурсів є важливим інструментом удосконалення діяльності архівних установ. Дослідження свідчать, що сучасні користувачі очікують швидкого, зручного та віддаленого доступу до цифрових копій документів. Користувач прагне отримувати якісний контент для наукових, освітніх, правових і генеалогічних потреб. Результати аналізу допомагають підвищити ефективність архівного обслуговування та формувати позитивне ставлення суспільства до архівів.

Взаємодія користувача з цифровими архівами є ключовим чинником успішного функціонування сучасної архівної системи. Цифрові архіви забезпечують зручний, оперативний і віддалений доступ до інформаційних ресурсів, що сприяє зростанню зацікавленості громадськості в історико-культурній спадщині. Завдяки цифровим технологіям полегшуно пошук, перегляд і завантаження документів без фізичного відвідування установ.

Оцифрування архівних документів істотно підвищило рівень доступності архівної інформації для широкого кола користувачів. Цифрові ресурси

сприяють активному залученню нових аудиторій, зокрема молоді та закордонних дослідників. Оцифрування також відкриває нові можливості для популяризації історико-культурної спадщини шляхом використання соціальних мереж, віртуальних виставок та інтерактивних платформ.

ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ

1. Архівні стандарти і рекомендації. *Офіційний вебпортал органу виконавчої влади Державна архівна служба України*. URL: <https://archives.gov.ua/ua/new-архівні-станданти-і-рекомендації>
2. Боряк Г.В. Інформатизація архівної справи. URL: http://www.archives.gov.ua/Publicat/Visnyk/v-2000-3_6.php
3. Вебпортал Державної архівної служби України. Київ. URL: archives.gov.ua
4. Вебсайт Електронного архіву Українського визвольного руху URL: <https://avr.org.ua/>
5. Вебсайт Електронного архіву ЦДІАЛ України. URL: <https://tsdial.archives.gov.ua/index14.html>.
6. Вебсайт Міжархівного пошукового порталу. URL: <https://searcharchives.net.ua>
7. Вебсайт Центрального державного архіву аудіовізуального та електронного архіву. URL: <https://tsdaea.archives.gov.ua/>
8. Вебсайт Центрального державного історичного архіву України, м. Львів. URL: tsdial.archives.gov.ua
9. Вебсайт Family Search International. URL: <https://www.familysearch.org/uk/about>
10. Гармонізація українських національних стандартів серії «Інформація та документація» з міжнародними й європейськими: здобутки і перспективи. *Безпека інформації*. 2012. № 2. С. 43-47. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bezin_2012_2_8
11. Діловодство і архівна справа. Терміни та визначення понять: ДСТУ 2732: 2004. Держспоживстандарт України. К., 2005. 33с.
12. Доступ до цифрового фонду користування документами Національного архівного фонду: методичні рекомендації. *Держ. арх. служба України, Укр.*

- наук.-дослід. ін-т арх. справи та документознавства. Уклад.: Л. В. Дідух, Т. М. Ковтанюк. Київ, 2022. 85 с
13. Енциклопедія державного управління: у 8 т. К.: НАДУ, 2021. Т.2. *Документобіг електронний*. С. 144-146.
 14. Журавлева Е. Ю. Эпистемический статус цифровых данных в современных научных исследованиях. *Вопросы философии*. 2012. № 2. С. 112–123. URL: vphil/index.php?option=com_content&task=view&id=473&Itemid=52
 15. Інформація та документація. Вимоги до зберігання архівних та бібліотечних матеріалів (ISO 11799:2015, IDT): *ДСТУ ISO 11799:2018*. URL: http://online.budstandart.com/ua/catalog/doc-page?id_doc=80380
 16. Інформація та документація. Керування документаційними процесами. Частина 1: Основні положення (ISO 15489-1:2001, MOD): *ДСТУ 4423-1:2005*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0464774-18#Text>
 17. Інформація та документація. Оцифрування документів: *ДСТУ 8692:2016*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0378774-16#Text>
 18. Калінічева Г., Романовський Р. Міжнародні стандарти у сфері архівної справи та керування документаційними процесами: проблеми гармонізації в Україні. *Архіви України*. 2015. № 4. С. 54-73.
 19. Климова К. Развитие архивной терминологии: тенденции та фактори впливу. Термінологія документознавства та суміжних галузей знань: збірн. наук. праць за заг. ред. В. Бездрабко. Київ: Четверта хвиля, 2019.
 20. Ковальська Л.А. Діяльність архівів в умовах воєнного стану. *VII Міжнародна науково-практична конференція «Інформація та соціум»*. Вінниця, Донецький національний університет імені Василя Стуса. 03 червня 2022 р. С. 41-43. URL: <http://surl.li/kqjri>
 21. Кропівна А. В., Бондаренко Г. С., Кропівний В.М. Стандартизація: навч. посіб. Кропивницький: ЦНТУ, 2021. 307 с.
 22. Левченко Л. Л., Попова Л. М., Хромов А. В. Національні архівні інформаційні ресурси: правові засади реформування архівної справи. *Вісник*

ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка. 2021. Вип. 1 (93). С. 249–263. URL: <https://journal.lduvs.lg.ua/index.php/journal/article/view/1319/1196>

23. Про затвердження та впровадження методичних рекомендацій "Цифровий фонд користування документами Національного архівного фонду: створення, зберігання, облік та доступ до нього". Наказ Державної архівної служби України 16 квітня 2019 року № 36. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0036843-19#Text>

24. Мина Ж. В. Гармонізація стандартів у сфері збереження архівних документів. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика*. URL: https://www.philol.vernadskyjournals.in.ua/journals/2023/2_2023/part_2/19.pdf

25. Мина Ж.В. Синхронізація практичних методик в архівних установах для полегшення дослідницької роботи: дескриптивні стандарти міжнародної ради архівів. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика*. 2022. Том 33 (72) № 5. С. 231–236.

26. Наскільки відкриті «архіви КГБ»: опублікували результати експертного опитування. ЦДВР. 2021. URL: <https://cdvr.org.ua/30006/2021/11/29/>

27. Наукове опрацювання нормативно-методичних розробок державних архівних установ України за 2017–2019 рр. з метою подальшого визначення напрямів діяльності, які потребують більш повного нормативно-методичного забезпечення: науково-аналітичний огляд / Держ. архів. служба України, УНДІАСД ; уклад.: Л.А. Ліствіна, Р.В. Романовський, А.І. Титаренко, Л.М. Федорова. Київ, 2019. 75 с.

28. Національний класифікатор управлінської документації НК 010:2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0526915-21#Text>

29. Палеха Ю.І, Смолівик І.В., Геращенко М.В. Стандартизація в документально-інформаційній, бібліотечній, архівній та видавничій справі. Київ, 2021. 220 с.

30. Палієнко М. Архівна система Японії: особливості формування, структура, тенденції розвитку. *Мовні і концептуальні картини світу*. 2012. Вип. 40. С. 314–317.
31. Палієнко М. Особливості зберігання документальної спадщини у Великобританії: історичні традиції та сучасна організація. *Студії з архівної справи та документознавства*. 2011. Т. 19. Кн. 1. С. 43–47.
32. Попова Л., Хромов А. Стандартизація у сфері архівної справи: міжнародний досвід та проблеми гармонізації в Україні. *Адміністративне право і процес*. 2021. № 4 (35). С. 5–19.
33. Програма ЮНЕСКО «Пам'ять світу». *Вебсайт ЮНЕСКО*. URL: <http://www.unesco.org/new/en/communication-and-information/flagship-project->
34. Про доступ до публічної інформації: Закон України. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 2011, № 32, ст. 314. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17#Text>
35. Про заходи щодо розвитку національної складової глобальної інформаційної мережі Інтернет та забезпечення широкого доступу до цієї мережі в Україні: Указ Президента України від 31.07.2000 р. № 928/2000. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/928/2000#Text>
36. Про інформацію: Закон України. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 1992, № 48, ст.650 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text>
37. Про Національний архівний фонд і архівні установи: Закон України від 24 груд. 1993 р. № 3814/XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 15.
38. Про схвалення Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17.01.2018 р. № 67-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-%D1%80#Text>
39. Про схвалення Стратегії розвитку інформаційного суспільства в Україні: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 15.05.2013 р. № 386 р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/246420577>

40. Про цифровий контент та цифрові послуги: Закон України від 10.09.2023 № 3321-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3321-20#Text>
41. Проєкт USAID «Кібербезпека критично важливої інфраструктури України». URL: <https://www.usaid.gov/>
42. Прокоп Ю.В. Перспективні напрямки інформатизації архівної справи. 2020. URL: <http://conf.inf.od.ua/doklady-konferentsii/2020/220-prokop-yu>
43. Приходько Л. Ф. Збереження цифрової культурної спадщини – імператив XXI століття (за документами ЮНЕСКО і Європейського Союзу). Архіви України. 2019. № 2. С. 67-92. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ay_2019_2_7
44. Сібіль Клер. Міжнародні дескриптивні стандарти ISAD(G) та ISAAR(CPF) у формуванні загального інформаційного простору. *Студії з архівної справи та документознавства*. 2005. Т. 13. С. 88–103.
45. Співробітництво державних архівів з корпорацією FamilySearch International (США) розширюється. Урядовий портал. 2022. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/spivrobitnictvo-derzhavnih-arhiviv-z-korporaciyeu-familysearch-international-ssha-rozshiryuyetsya>
46. Стоян Т., Стоян П. Міжнародна взаємодія архівних інституцій Канади в галузі створення архівних електронних ресурсів. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*. Серія 6. URL: <http://surl.li/hmwqa>
47. Стратегія розвитку архівної справи на період до 2025 року: Проєкт. *Архіви України*. 2020. Вип. 4. С. 7–25.
48. Універсальна декларація про архіви : прийнята Генеральною Асамблеєю Міжнародної Ради Архівів в Осло у вересні 2010 р., схвалена 36-ю сесією Генеральної Конференції ЮНЕСКО у Парижі у листопаді 2011 р. URL: https://www.ica.org/sites/default/files/UDA_Mar2013_web_UK.pdf
49. Уніфікована система організаційно-розпорядчої документації. Вимоги до оформлення документів: ДСТУ 4163:2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0055609-03#Text>

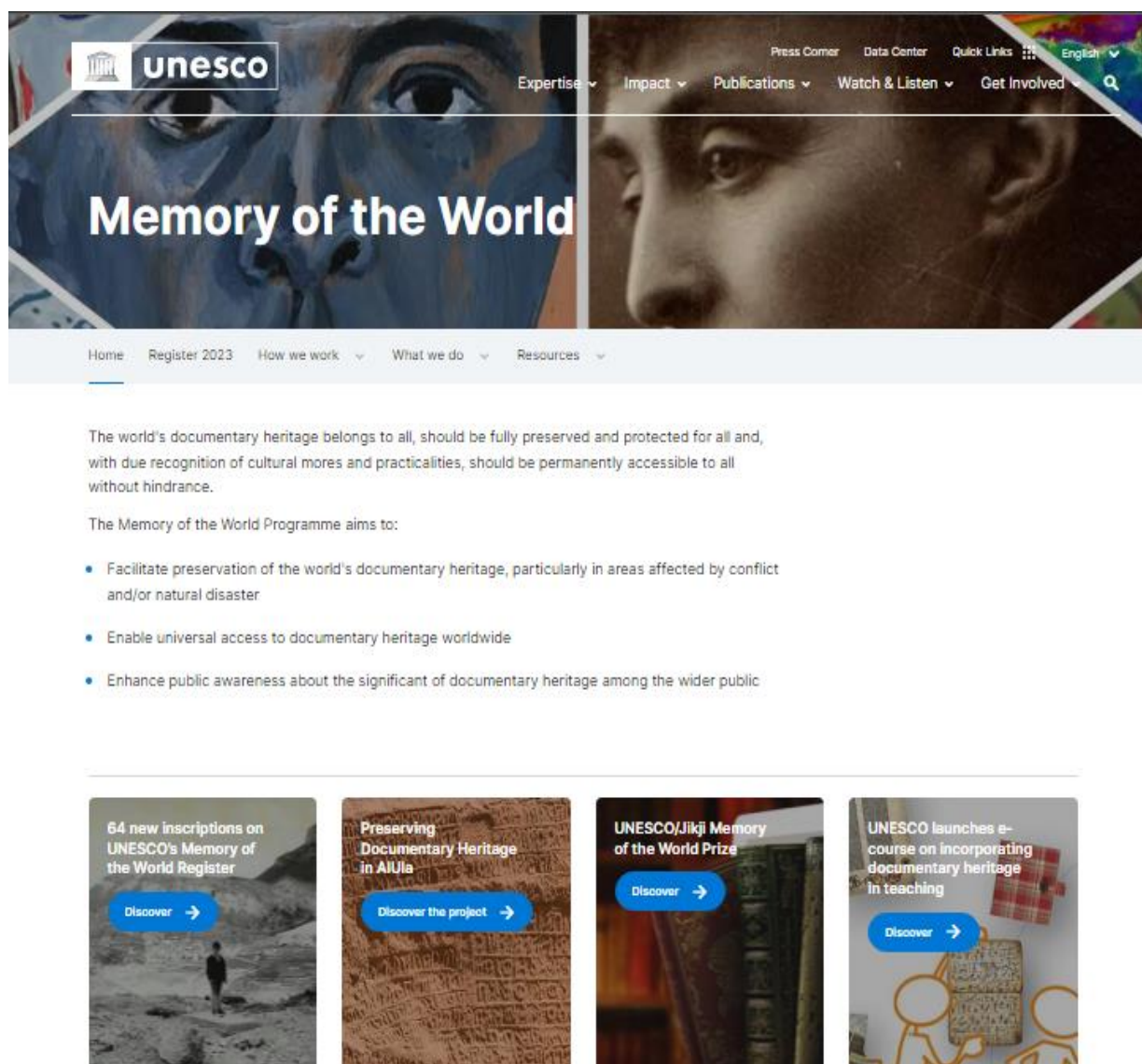
50. Хромов А. Про роботу Укрдержархіву, архівних установ і спеціальних установ страхового фонду документації у 2024 р. та пріоритети Укрдержархіву на 2025 рік. *Офіційний вебпортал органу виконавчої влади Державна архівна служба України*. 2025. URL: https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/17-civik-2018/zvit_2024/zvit_archiv_2024.pdf
51. Blake J. On Defi ning the Cultural Heritage. *The International and Comparative Law Quarterly*. 2000. Vol. 49, № 1. P. 61–85. URL: orcp.hustoj.com/wp-content/uploads/2016/01/OnDefi ning-the
52. Directive (EU) 2019/1024 of the european parliament and of the council of 20 June 2019 on open data and the re-use of public sector information. *Official Journal of the European Union*. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2019/1024/oj/eng>
53. Gantz John, Reinsel David. The Digital Universe Decade – Are You Ready? May 2010, sponsored by EMC. URL: http://www.emc.com/digital_universe
54. Charter on the Preservation of Digital Heritage: 32nd 2003. *UNESCO : website*. URL: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000131178>
55. ISO/TR 13028-2010 «Інформація та документація – Керівництво з організації оцифровування документів» («Information and documentation - Implementation guidelines for digitization of records»). URL: <https://www.iso.org/standard/52391.html>
56. Information and documentation – Permanence and durability of writing, printing and copying on paper. *Requirements and test methods: ISO11798:1999*. URL: <https://www.iso.org/standard/20031.html>
57. Information and documentation. Requirements for binding of books, periodicals, serials and other paper documents for archive and library use. *Methods and materials: ISO14416:2003*. URL: <https://www.iso.org/standard/36235.html>
58. International Council on Archives (ICA) : website. URL: <https://www.ica.org/>
59. International Federation of Library Associations and Institutions (IFLA) : website. URL: <https://cdn.ifla.org>
60. International Organization for Standardization (ISO) : website. URL: <https://www.iso.org>

61. ISAD (G) : general international standard archival description : adopted by the Committee on Descriptive Standards, Stockholm, Sweden, 19-22 September 1999. URL: <https://www.ica.org/resource/isadg-general-international-standard-archival-description-second-edition/>
62. ISO 16245:2023 Information and documentation. Boxes, file covers and other enclosures, made from cellulosic materials, for storage of paper and parchment documents». URL: <https://www.iso.org/standard/82605.html>
63. National Archives of Australia : website. URL: <https://www.naa.gov.au>
64. OAIS: Open Archival Information System. URL: <http://www.oais.info/>
65. UNESCO. Charter on the Preservation of Digital Heritage. 15 October 2003. URL: <http://portal.unesco.org/>
66. UNESCO/UBC. Vancouver Declaration. The Memory of the World in the Digital Age Digitization and Preservation. 6 to 28 September 2012. Vancouver, British Columbia, Canada. URL: unesco.se/wp-content/uploads/2015/06/VancouverDeclaration-September-2012

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

«Memory of the World in the Digital Age: Digitization and Preservation» (2012) , UNESCO

ДОДАТОК Б

«Charter on the Preservation of the Digital Heritage» (2003), UNESCO

16/01/2009

Ref.: CL/3865

Sir/Madam,

On 17 October 2003, during its 32nd session, the General Conference of UNESCO adopted the **Charter on the Preservation of the Digital Heritage**, a copy of which is appended hereto. The Charter stipulates, in its **Article 12**, that UNESCO, by virtue of its mandate and functions, has the responsibility to:

- “(a) take the principles set forth in this Charter into account in the functioning of its programmes and promote their implementation within the United Nations system and by intergovernmental and international non-governmental organizations concerned with the preservation of the digital heritage;
- (b) serve as a reference point and a forum where Member States, intergovernmental and international non-governmental organizations, civil society and the private sector may join together in elaborating objectives, policies and projects in favour of the preservation of the digital heritage;
- (c) foster cooperation, awareness-raising and capacity-building, and propose standard ethical, legal and technical guidelines, to support the preservation of the digital heritage;
- (d) determine, on the basis of the experience gained over the next six years in implementing the present Charter and the Guidelines, whether there is a need for further standard-setting instruments for the promotion and preservation of the digital heritage.”

At the end of the first six years of the Charter's implementation, I must now consult the Member States and other partners concerned in order to gauge progress made and determine whether it is today necessary to draw up another standard-setting instrument, possibly an international recommendation, to better protect the preservation of the digital heritage throughout the world.

I should be grateful if you would communicate to me **before 30 April 2009** any comments or proposals you may wish to make on this subject. Please send your contribution to Ms Miriam Nisbet, Director, Information Society Division (m.nisbet@unesco.org), and to Ms Joie Springer, Senior Programme Specialist, Universal Access and Preservation Section (j.springer@unesco.org), in the same Division.

Please accept, Sir/Madam, the assurances of my highest consideration.

Koichiro Matsuura
Director-General

Enclosure: Charter on the Preservation of the Digital Heritage

cc: Permanent Delegations to UNESCO
National Commissions for UNESCO

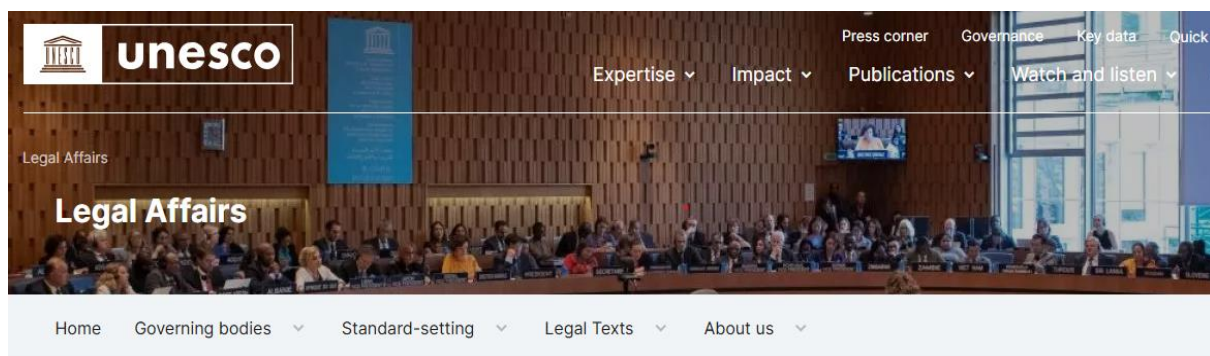
7, place de Fontenay
75352 Paris 07 SP, France
Tél.: +33 (0)1 45 68 10 00
Fax: +33 (0)1 45 68 18 90

www.unesco.org

To Ministers responsible for relations with UNESCO

ДОДАТОК В

«Recommendation concerning the Preservation of, and Access to, Documentary Heritage Including in Digital Form» (2015), UNESCO

[Back to the list:](#)

Summary

- [Text](#)
- [Monitoring](#)

Recommendation concerning the preservation of, and access to, documentary heritage including in digital form

Date and place of adoption: 17 November 2015 - Paris, France

Theme: Communication & Information

ДОДАТОК Г

ISAD (G): основний міжнародний стандарт архівного описування

INTERNATIONAL COUNCIL ON ARCHIVES

Международный совет архивов

Стандарты

ISAD (G):

Основной
международный стандарт
архивного описания

Второе издание

Принят Комитетом по стандартам описания
Стокгольм, Швеция, 19–22 сентября 1999 года

Оттава
2000

ДОДАТОК Д

Співробітництво Державної архівної служби України з корпорацією FamilySearch International

Головна / Новини / Співробітництво державних архівів з корпорацією FamilySearch International (США) розширюється

Співробітництво державних архівів з корпорацією FamilySearch International (США) розширюється

Державна архівна служба України, опубліковано 28 березня 2022 року о 12:24

НАГЛЯД І КОНТРОЛЬ

Початок широкомасштабної війни росії проти України не зупинив активність українських архівів у сфері зовнішніх зносин, не порушив їхніх планів та домовленостей, досягнутих з іноземними партнерами. Навпаки, міжнародна архівна спільнота підтримала Державну архівну службу України та державні архіви, і свідченням цього є підписання 28 березня 2022 року за участі Голови Державної архівної служби України Анатолія Хромова директором Центрального державного архіву вищих органів влади та управління України Ларисою Левченко договору про співробітництво з корпорацією FamilySearch International (США).

Від FamilySearch участь у заході взяв офіційний представник корпорації в Україні Олександр Січкаренко.

Це не останній договір, який планується до підписання з корпорацією в поточному році. Укрдержархів та FamilySearch International продовжать консультації з українськими державними архівами, оскільки всі учасники переговорного процесу, а також державні архіви, які вже долучилися до співпраці з американськими партнерами, розуміють важливість поглиблення взаємовигідного співробітництва обох сторін, яке сприятиме стабілізації фінансової діяльності українських архівів під час війни росії проти України.

Довідково

2 червня 2020 року Голова Укрдержархіву Анатолій Хромов підписав Меморандум про співробітництво між Державною архівною службою України та корпорацією FamilySearch International (США), метою якого є оцифрування документів Національного архівного фонду України генеалогічного характеру та створення фонду користування на такі документи.

За темою «Нагляд і контроль»

15:40, 23 квітня ЕКОНОМІКА

ЗЕМЛЯ І АГРОКОМПЛЕКС

НАГЛЯД І КОНТРОЛЬ

НАДЗВИЧАЙНІ СИТУАЦІЇ

Мінекономіки спільно з Центром гумрозмінування та ПРООН в Україні запустили інформаційну кампанію для фермерів

11:48, 23 квітня ІНФОГРАФІКА

НАГЛЯД І КОНТРОЛЬ

Як не стати жертвою зламу в Telegram?

10:48, 23 квітня ЗАКОН І ПРАВО

НАГЛЯД І КОНТРОЛЬ

СОЦІАЛЬНА ПОЛІТИКА

Мін'юст застерігає про правові наслідки щодо фіктивного шлюбу

09:00, 21 квітня НАГЛЯД І КОНТРОЛЬ

НАДЗВИЧАЙНІ СИТУАЦІЇ

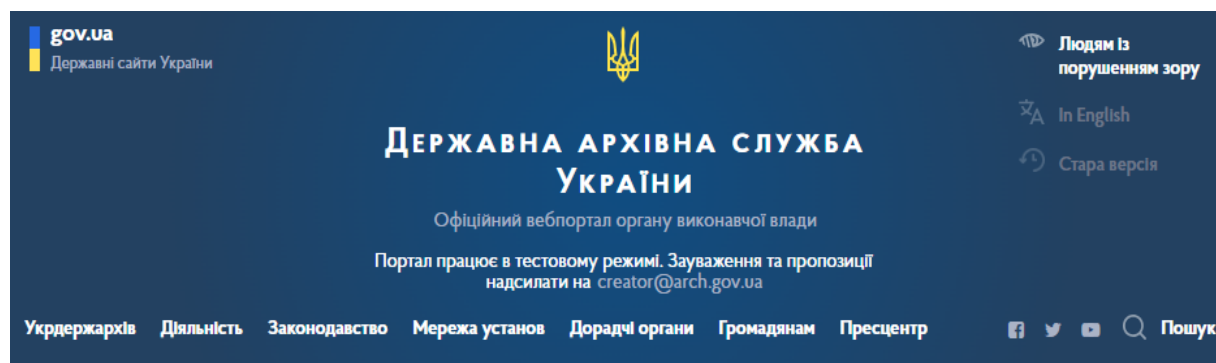
ДОДАТОК Е

Приклад елементів UX/UI дизайну, який рекомендовано використовувати для створення інтерфейсу затребуваних архівних сервісів

ДОДАТОК Ж

Пошуковий сервіс «Український мартиролог» на вебпорталі Державної архівної служби України [3]

Головна / Діяльність / Український мартиролог XX ст.

Український мартиролог XX ст.

Доступна інформація про **145 306** жертви політичних репресій в Україні

Архівна установа	Прізвище	Ім'я	По батькові	Національність
По всіх архівах				По всіх національностях

Дата	Ключові слова (детальніше)	Стаття звинувачення	Тільки з фото
Не обрано		По всіх	☐ OFF

Знайти

Український мартиролог XX ст. – це інформаційно-пошуковий інтернет-проект, розміщений на офіційному вебпорталі Державної архівної служби України, база даних якого містить стислу інформацію про постраждалих від репресій 1920–1950-х років: фотопортрет або кілька фотографій (за наявністю), ім'я особи та коротка характеристика роду занять, дати життя, відомості щодо реабілітації, посилання на архів, де зберігаються архівно-слідчі справи та інші дотичні матеріали.

Місце зберігання відповідних документів

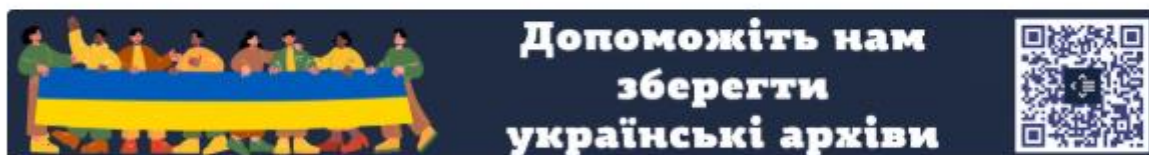
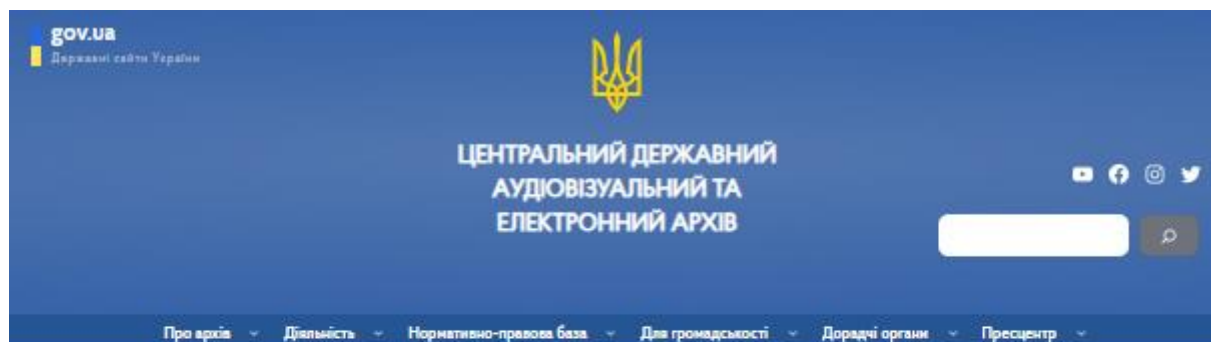
[ЦДАМЛМ України – 59 док.](#)

[ЦДАВО України – 2 015 док.](#)

[ЦДАГОУ – 22 990 док.](#)

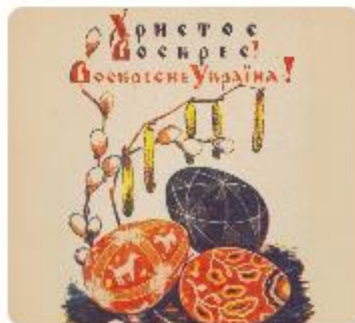
ДОДАТОК К

Відкриті колекції аудіовізуальних документів на офіційному вебсайті
Центрального державного аудіовізуального та електронного архіву

22 Квітня, 2025

Вітаємо Наталію Сумську з днем народження!

18 Квітня, 2025

Зі Святим Великоднем!

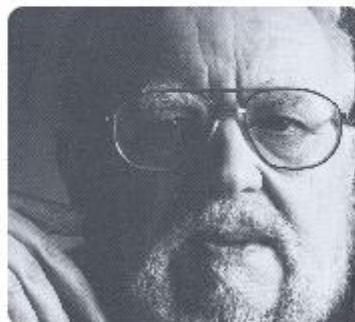
16 Квітня, 2025

Чергове поповнення електронного каталогу Центрального державного аудіовізуального та електронного архіву

11 Квітня, 2025

Екскурсія в ЦДАЕА

11 Квітня, 2025

До 95-річчя від дня народження Мирослава Поповича

4 Квітня, 2025

З нагоди дня народження Квітки Цісик